TALSU NOVADS

APSTIPRINĀTS *ar Talsu novada domes 03.2022. lēmumu Nr. X (prot. Nr. X) "Par ....."*

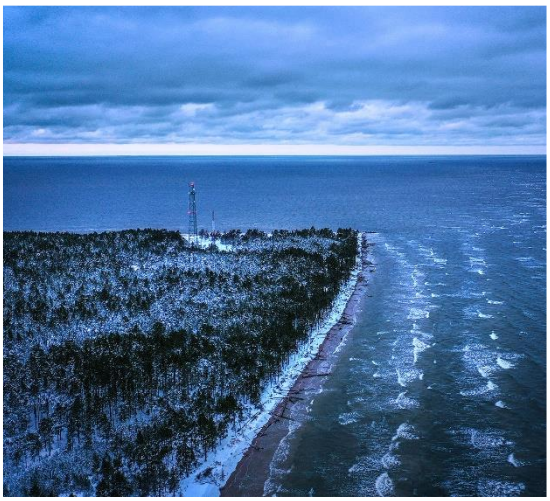

TALSU NOVADA ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒĢIJA 2022. - 2040. GADAM

2022

IEVADS

Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2022. – 2040. gadam (turpmāk – Stratēģija) ir **ilgtermiņa telpiskās attīstības plānošanas dokuments**, kurā noteikts Talsu novada ilgtermiņa attīstības redzējums – vīzija, stratēģiskie mērķi, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva.

Izstrādes mērķis

Stratēģijas mērķis ir nodrošināt saskaņotu un koordinētu Talsu novada attīstību ilgtermiņā. Stratēģija ir **hierarhiski augstākais Talsu novada attīstības plānošanas dokuments**, kas nosaka vadlīnijas citiem novada attīstības plānošanas dokumentiem – tā ir ceļa karte detalizētākai attīstības plānošanai.

Pēctecība

Līdz ar 2021. gada 1. jūliju[1] **Talsu novadu** veido **Abavas pagasts, Ārlavas pagasts, Balgales pagasts, Dundagas pagasts, Ģibuļu pagasts, Īves pagasts, Kolkas pagasts, Ķūļciema pagasts, Laidzes pagasts, Laucienes pagasts, Lībagu pagasts, Lubes pagasts, Mērsraga pagasts, Rojas pagasts, Sabiles pilsēta, Stendes pilsēta, Strazdes pagasts, Talsu pilsēta, Valdemārpils pilsēta, Valdgales pagasts, Vandzenes pagasts un Virbu pagasts** – teritorijas, kas līdz 2021. gada 1. jūlijam pastāvēja kā 4 atsevišķi novadi – Dundagas novads, Mērsraga novads, Rojas novads un Talsu novads.

Nodrošinot plānošanas pēctecību, Stratēģijā izvērtēti un ņemti vērā līdz 2021. gada 1. jūlijam pastāvošo pašvaldību ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumenti:

- Dundagas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014. – 2030. gadam,
- Mērsraga novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2011. – 2030. gadam,
- Rojas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015. – 2030. gadam,
- Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014. – 2030. gadam.

Saskaņotība

Stratēģija sagatavota, izvērtējot Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam (Latvija2030), Valsts ilgtermiņa tematisko plānojumu Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai (līdz 2030. gadam) un Jūras telpisko plānojumu (līdz 2030. gadam).

Stratēģijas izstrādē ņemta vērā Kurzemes plānošanas reģiona Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2015. – 2030. gadam (Kurzeme2030) aktualizētā redakcija.

Stratēģijas izstrāde veikta saskaņā ar Talsu novada domes lēmumu[2] un spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

---

1 Atbilstoši Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumam (10.06.2020.)

2 Talsu novada 2020. gada 24. septembra domes sēdes lēmums Nr.429 "Par Talsu novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2021. – 2030. gadam izstrādi" (protokols Nr.25, 16.punkts)

Sabiedrības līdzdalība

Stratēģijas izstrādes procesā nodrošināti daudzveidīgi sabiedrības līdzdalības pasākumi, t.sk. **iedzīvotāju un uzņēmēju aptauja**, kas veikta laika posmā no 2021. gada 2. marta līdz 2021. gada 31. martam. Aptauju rezultāti ņemti vērā Stratēģijas izstrādē, izstrādājot ilgtermiņa stratēģiskos uzstādījumus. Rezultāti apkopoti atsevišķā materiālā *(skat. Pašreizējās situācijas raksturojuma 1. pielikumu - Apvienotā Talsu novada iedzīvotāju un uzņēmēju aptaujas rezultāti),* kas publicēts pašvaldības tīmekļa vietnē www.talsunovads.lv 2021. gada 13. jūlijā.

2021. gada 9. jūlijā organizēta **darba grupas sanāksme** par Stratēģijas izstrādi. Stratēģijas izstrādes procesā notika arī **publiskā apspriešana** laika posmā no 2021. gada 8. novembra līdz 2021. gada 5. decembrim un **publiskās apspriešanas sanāksme** 2021. gada 23. novembrī. Publiskās apspriešanas laikā attiecībā uz Stratēģiju tika saņemti 5 dažādu iesniedzēju vairāki priekšlikumi dokumenta papildināšanai, kas tika izvērtēti un nepieciešamības gadījumā iekļauti precizētajā dokumenta redakcijā. Ar detalizētu pārskatu par saņemtajiem priekšlikumiem iespējams iepazīties informatīvajā papildu materiālā **Pārskats par sabiedrības līdzdalības pasākumiem.**

2021. gada 17. novembrī Talsu novada pašvaldība saņēma Kurzemes plānošanas reģiona atzinumu par Talsu novada attīstības plānošanas dokumentiem. Tā ietvaros tikusi izvērtēta Stratēģijas atbilstība dažādiem kritērijiem, saņemot atbalstu dokumenta tālākai virzībai.

Stratēģijas galvenie īstenošanas instrumenti ir gan Talsu novada Attīstības programma, gan Teritorijas plānojums, gan arī citi teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, kas tiek izstrādāti pēc nepieciešamības:

- Attīstības programmā nosakāmi pašvaldības vidēja termiņa uzstādījumi, kā arī sagaidāmie rezultāti, veicamie uzdevumi, rīcības un investīcijas,
- Teritorijas plānojums ir pašvaldības ilgtermiņa plānošanas dokuments, kurā noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, t.sk. funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi. Teritorijas plānojumu izstrādā, pamatojoties uz pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju.

Lai nodrošinātu Stratēģijas īstenošanas uzraudzību, Talsu novada pašvaldība apkopo datus par galvenajiem attīstības rādītājiem (skat. 2.5. apakšnodaļu).

Stratēģijas pamatā par informatīvu materiālu izmantots Pašreizējās situācijas raksturojums, kas noformēts atsevišķā sējumā (izstrādāts kopīgi ar Talsu novada Attīstības programmu 2022. – 2028. gadam).

Stratēģija izstrādāta 2021. gadā un precizēta pēc publiskās apspriešanas procedūras 2022. gadā sadarbībā ar telpiskās plānošanas uzņēmumu SIA "Reģionālie projekti".

Satura rādītājs

Ievads 2

1. Īss novada raksturojums 5

1.1. Talsu novada vizītkarte 2021 5

1.2. Galvenās attīstības tendences un izaicinājumi 13

1.3. Sabiedrības domas par ilgtermiņa attīstību 14

2. Stratēģiskā daļa 16

2.1. Vīzija 16

2.2. Stratēģiskie mērķi 18

2.3. Ilgtermiņa prioritātes 19

2.4. Novada specializācija 21

2.5. Galvenie attīstības rādītāji 22

3. Telpiskās attīstības perspektīva 23

3.1. Apdzīvojuma struktūra un priekšlikumi attīstības centru izvietojumam 23

3.2. Talsu novada pilsētu telpiskās struktūras vēlamā attīstība 30

3.3. Galvenie transporta koridori 36

3.4. Inženiertīkli, industriālo un rūpniecisko teritoriju attīstība 40

3.5. Dabas teritoriju telpiskā struktūra un ainaviski vērtīgās teritorijas 43

3.6. Kultūrvēsturiski nozīmīgas teritorijas un tūrisma attīstības teritorijas 50

3.7. Prioritāri attīstāmās teritorijas 55

3.8. Telpiskās perspektīvas vēlamās ilgtermiņa izmaiņas 57

4. Funkcionālās sadarbības teritorijas 60

1. ĪSS NOVADA RAKSTUROJUMS

1.1. Talsu novada vizītkarte 2021

Teritorijas novietojums un platība

Talsu novads atrodas Latvijas ziemeļrietumu daļā, Kurzemes plānošanas reģionā. Teritorijas platība – 2749 km^2. 59% no teritorijas sastāda meži, 27% lauksaimniecībā izmantojama zeme.

Robežas

Ziemeļos – Baltijas jūra, austrumos – Rīgas jūras līcis, dienvidos – Tukuma novads un Kuldīgas novads, rietumos – Ventspils novads.

Kopējā Talsu novada robeža ar Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrasti ir 99,8 km.

Administratīvā un teritoriālā struktūra

No 2021. gada 1. jūlija Talsu novada administratīvo teritoriju, kas ir sestā lielākā pašvaldības teritorija Latvijā, veido:

• četras pilsētas – Talsi, Sabile, Stende un Valdemārpils,

•18 pagasti – Abavas, Ārlavas, Balgales, Dundagas, Ģibuļu, Īves, Kolkas, Ķūļciema, Laidzes, Laucienes, Lībagu, Lubes, Mērsraga, Rojas, Strazdes, Valdgales, Vandzenes, Virbu.

Administratīvais centrs – Talsi. 85 ciemi Talsu novada (līdz 01.07.2021.) teritorijā, 5 ciemi – Dundagas pagastā, 8 ciemi – Kolkas pagastā, 9 ciemi – Rojas pagastā, 2 ciemi – Mērsraga pagastā, kam teritorijas plānojumos piešķirts ciema statuss un noteiktas robežas.

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaits 2021. gada sākumā (CSP dati) – 35 699 (no tiem 77% bij. Talsu novadā (27 391), 10% bij. Dundagas novadā (3 487), 9% bij. Rojas novadā (3 390) un 4% bij. Mērsraga novadā iedzīvotāji (1 431)).

Iedzīvotāju blīvums uz 1 km^2 – 12,99 iedzīvotāji.

Iedzīvotāju skaits 2021. gada sākumā pēc Iedzīvotāju reģistra datiem (PLMP dati) – 38 617 (t.sk. bij. Talsu novadā – 29689, bij. Dundagas novadā – 2 781, bij. Rojas novadā – 3 629 un bij. Mērsraga novadā – 1 518).

Izglītība, jaunatne

Kopumā novada teritorijā reģistrētas 45 izglītības iestādes[3]: 22 izglītības iestādes, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmu; 18 izglītības iestādes, kas īsteno vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmas, tai skaitā, viena speciālās izglītības iestāde; 2 bērnu un jauniešu interešu izglītības iestādes (Talsu novada Bērnu un jauniešu centrs un privātā interešu izglītības iestāde "Dziesmu skola"); 9 profesionālās ievirzes izglītības iestādes (mūzika, māksla, sports), Biznesa augstskolas "Turība" filiāle.

Novadā pieejami vairāki brīvā laika pavadīšanas un jauniešu centri - Dundagas Brīvā laika pavadīšanas centrs, Bērnu dienas centrs "Mājas", Brīvā laika pavadīšana un jauniešu centrs "Strops" (Rojā), Brīvā laika pavadīšanas un jauniešu centrs "Varavīksne" (Rude) un Melnsila brīvā laika pavadīšanas un jauniešu centrs, Ģibuļu pagasta Brīvā laika pavadīšanas un jauniešu atbalsta centra jauniešu klubs "Kontakts", Valdemārpils jauniešu iniciatīvu centrs "Sava vieta", Vandzenes pagasta jauniešu centrs, Stendes jauniešu iniciatīvu centrs "FIVE", Laucienes brīvā laika pavadīšanas centrs, Lubes brīvā laika pavadīšanas centrs.

Kultūrvide, kultūrvēsturiskais mantojums

24 kultūrvietas (4 brīvā laika pavadīšanas centri, Dundagas Kultūras pils, Rojas Kultūras centrs, Sabiles mākslas, kultūras un tūrisma centrs, 6 tautas nami, 5 kultūras nami, 3 saieta nami, 3 muižas), darbojas amatiermākslas kolektīvi, 31 bibliotēka, 4 muzeji (Talsu novada muzejs, Latvijas Lauksaimniecības muzejs "Kalēji", Rojas Jūras zvejniecības muzejs un filiāle Kaltenē, Kubalu skola – muzejs), kino "Auseklis".

Novadā atrodas 258 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi. Dundagas un Kolkas pagastā atrodas 33 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi, 2 no tiem pilsētbūvniecības pieminekļi – Sīkraga un Košraga zvejnieku ciemi. Rojas pagastā atrodas 7 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi. Mērsraga pagastā atrodas 3 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi. Bij. Talsu novada teritorijā kopumā ir 213 kultūras pieminekļi, t.sk. 3 pilsētbūvniecības pieminekļi (Sabiles, Talsu, Valdemārpils pilsētu vēsturiskie centri).

Veselība, sociālā vide

Galvenie veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji: SIA "Talsu veselības centrs", SIA "Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca", SIA "Dundagas veselības centrs", 26 ģimenes ārstu prakses, 9 zobārstniecības ārstu prakses, 17 aptiekas[4].

Apvienotajā Talsu novada teritorijā kopumā sociālos pakalpojumus sniedz 20 dažādas iestādes. Novada teritorijā ilgstošu sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju nodrošina 6 pansionāti.

[3] Izglītības un zinātnes ministrija, Valsts Izglītības Informācijas sistēma
[4] Nacionālais veselības dienests, Valsts apmaksāti veselības aprūpes pakalpojumi, 2021

Sporta infrastruktūra

Līdzšinējā sporta aktivitāšu pieejamība un sporta pasākumu daudzveidība apvienotajā Talsu novada teritorijā vērtējama kā plaša. Sporta iestāžu un infrastruktūras izvietojums, un sporta iespējas apvienotajā novada teritorijā, ko nodrošina gan pašvaldība, gan uzņēmēji, ir visaptverošas (pieejami sporta centri, stadioni, sporta zāles, āra trenažieri u.c. sporta infrastruktūra). Publiski pieejama arī vispārējās izglītības iestāžu sporta infrastruktūra.

Transports un mobilitāte

Novadu šķērso valsts galvenais autoceļš A10 Rīga–Ventspils, valsts reģionālie autoceļi: P77 Ventspils–Dundaga, P124 Ventspils–Kolka, P125 Talsi–Dundaga–Mazirbe, P126 Valdgale–Roja, P127 Talsi–Upesgrīva, P128 Sloka–Talsi, P129 Talsu apvedceļš, P120 Talsi–Stende–Kuldīga, P131 Tukums-Ķesterciems-Mērsrags-Kolka, kā arī valsts vietējie autoceļi, pašvaldības ceļi un ielas.

Talsu novada teritoriju šķērso valsts nozīmes dzelzceļa līnija Zilupe–Krustpils–Jelgava–TukumsII–Ventspils, kura tiek izmantota kravu tranzītam. Novadā atrodas Rojas osta un Mērsraga osta.

Novada teritorijā atrodas nesertificēti mazās aviācijas lidlauki (Talsu lidlauks, Lubes lidlauks, Gavsenes lidlauks un Žocenes lidlauks).

Inženiertīkli un objekti

Centralizēta ūdensapgāde un kanalizācija tiek nodrošināta pilsētās un lielākajos ciemos. Centralizētā siltumapgāde tiek nodrošināta pilsētās, Rojā, Mērsragā, Laucienē, Pastendē, Jaunpagastā un Strazdē.[5]

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas funkciju apvienotajā Talsu novadā pilda kapitālsabiedrība SIA "Atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība "Piejūra"", kuras rīcībā atrodas atkritumu šķirošanas un apglabāšanas poligons "Janvāri" Laidzes pagastā.

Talsu novadu šķērso 110 kV elektrolīnija, kā arī 2019. gadā ekspluatācijā pieņemtais elektroenerģijas pārvades tīkla stiprināšanas projekts "Kurzemes loks" (110/330 kV elektrolīnija), kā arī maģistrālais naftas vads.

Novadā atrodas 7 hidroelektrostacijas, no kurām 2 nedarbojas - Dursupes HES uz Dursupes (nedarbojas), Mordangas dzirnavu HES uz Kāņupes (nedarbojas), Sendzirnavas HES uz Virbupes, Dižstendes HES uz Stendes upes, Pāces HES uz Pāces, Dzelzāmuru HES uz Virbupes un Ūdensdzirnavas HES uz Dzirnavupītes.

[5] Datu avots: Pilsētu un pagastu pārvaldes dati uz 2021. gada augustu

Mājokļu politika

Viens no nozīmīgākajiem izaicinājumiem attiecībā uz dzīvojamo fondu ir mājokļu pieejamības trūkums, ko aptaujas anketās ir norādījuši gan iedzīvotāji, gan uzņēmēji. Pašvaldība sniedz atbalstu mājokļu jautājumu risināšanā dažādos veidos – sociālā palīdzība mājokļu jautājumu risināšanā (dzīvokļa pabalsts; pašvaldības dzīvokļu īre) un palīdzība mājokļu infrastruktūras uzlabošanā (līdzfinansējums valsts nozīmes pilsētbūvniecības pieminekļu teritorijās esošo vēsturisko ēku restaurācijai un konservācijai; līdzfinansējums daudzdzīvokļu māju pagalmu labiekārtošanai; līdzfinansējums daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes pasākumiem).

Dabas vērtības

Talsu novada bioloģisko daudzveidību nosaka tā lielā dabas apstākļu dažādība – augstieņu un zemieņu mija, izteiktās reljefa formas – upju ielejas, ezeri, purvi un piekraste. Dabas apstākļu radīto dažādību pastiprina daudzveidīgas kultūrainavas. Talsu novada teritorijā atrodas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas (16 Natura 2000 teritorijas): Slīteres nacionālais parks, 3 dabas parki – "Abavas senleja", "Talsu pauguraine" un "Engures ezers", 11 dabas liegumi – "Raķupes ieleja", "Kaļķupes ieleja", "Zemgaļu purvs", "Plunču ezera meži", "Stiklu purvi", "Daiku īvju audze", "Kadiķu nora", "Rukšu purvs", "Ģipka", "Ģipkas lankas" un "Pāces pļavas", 2 aizsargājamas jūras teritorijas - "Rīgas līča rietumu piekraste" un "Irbes šaurums".

Novadā kā valsts aizsardzības dabas pieminekļi ir noteikti vairāki dabas objekti un teritorijas: aizsargājamās alejas "Dundagas dižliepu aleja" un "Dižstendes – Bungu kapu bērzu aleja"; aizsargājamie ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļiem – Kaļķupes klintis, Peldangas labirints, Pitragsupes krasti, Zartapu grava, Zilo kalnu Šlīteres krauja, Lūrmaņu atsegumi, Valdgales rumba (Sudmaļu ūdenskritums), Virsaišu ūdenskritums, Lūrmaņu atsegumi, Abavas rumba, Kaltenes krasta veidojumi, Kaltenes kalvas; aizsargājamie dendroloģiskie stādījumi – "Jāņa Metuzāla dendroloģiskie stādījumi", "Strazdes "Robežnieku" dendroloģiskie stādījumi", "Talsu dendroloģiskie stādījumi"; aizsargājamie koki – dižkoki. Izcilas ainavas vērtības ir abiem novadā esošajiem zemes ragiem – Kolkasragam un Mērsraga ragam.

Uzņēmējdarbība

Bezdarba līmenis[6] 2021. gada jūnijā – 5,6%. Populārākās nozares ar lielāko gada apgrozījumu sadalījumā pa darbības veidiem 2020. gadā: graudaugu (izņemot rīsu), pākšaugu un eļļas augu sēklu audzēšana; dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība; kravu pārvadājumi pa autoceļiem; zivju, vēžveidīgo un mīkstmiešu pārstrāde un konservēšana; mazumtirdzniecība nespecializētajos veikalos, kuros galvenokārt pārdod pārtikas preces, dzērienus vai tabaku; jauktā lauksaimniecība (augkopība un lopkopība). Lielākie uzņēmumi 2020. gadā pēc apgrozījuma: SIA "Pindstrup Latvia", SIA "Vika Wood", SIA "KRAUZERS", SIA "BRABANTIA LATVIA", SIA "Scandbio Latvia", SIA "LĪCIS-93", SIA "LATEVA", AS "Talsu Piensaimnieks", SIA "Banga Ltd", SIA "TELLUSS", SIA Zvejnieku saimniecība IRBE, SIA "TALCE", SIA "VOKA", SIA "Līcis – 99", SIA "Kurzemes sēklas", SIA "Taimiņš", SIA "Ice Berry", AS "Talsu mežrūpniecība", SIA "Talsu namsaimnieks", SIA "O.Bāres būvmateriāli" u.c. [7]

Talsu novada teritorijā pieejamas vairāk kā 160 naktsmītnes (viesu mājas, brīvdienu mājas, kempingi un atpūtas kompleksi, gan apartamenti, kā arī telšu vietas[8]). Sabiedriskās ēdināšanas ziņā - vairāk kā 50 ēdināšanas vietas (kafejnīcas, restorāni u.tml.)[9].

Tūrisms un publiskā ārtelpa

Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekraste, Kolkasrags, Dundagas pils, Rojas Jūras zvejniecības muzejs, Kubalu skola – muzejs, Valpene, Kaltenes dabas taka, Mērsraga bāka, Šlīteres bāka, pilsētu vecpilsētas, Pedvāles mākslas parks, Talsu pauguraine, Engures ezers, Usmas ezers ar ko robežojas novads u.c. populāru tūrisma objekti.

Teritoriju šķērso divi starptautiski velomaršruti – EuroVelo 10 (Apkārt Baltijas jūrai) un Eurovelo 13 (Dzelzs priekškara maršruts).[10]

Teritoriju šķērso Eiropas garās distances pārgājienu maršruts gar Baltijas jūras piekrasti – "Jūrtaka" un "Mežtaka" (šķērso Abavas pagasta teritoriju).

Talsu novadā nozīmīgu lomu publiskajā ārtelpā ieņem piejūras teritorija – Lībiešu krasts, kas ietver piekrastes teritoriju no Ovišiem līdz Ģipkai.

[6] Nodarbinātības valsts aģentūra, Bezdarba rādītāji, 2021
[7] Lursoft dati un pašvaldības dati
[8] Pašvaldību mājas lapas
[9] Pašvaldību mājas lapas
[10] Eirovelo projekts: www.en.eurovelo.com

Funkcionālās saites

Būtiskas funkcionālās saites ar Rīgu un Pierīgu (izglītība, darba vietas, pakalpojumi), Ventspili (izglītība, pakalpojumi, darba vietas u.c.) un Ventspils novadu (piekrastes apsaimniekošana, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas kā tūrisma galamērķi u.c.). Ar Tukuma novadu un Kuldīgas novadu abpusēja tiece pēc pakalpojumiem, darba vietu nodrošinājums, tūrisma pakalpojumi, atkritumu apsaimniekošana.

Baltijas jūras piekrastes un tūrisma saites ar Tukuma novadu un Ventspils novadu (Eurovelo un Jūrtakas maršruti, piekrastes apsaimniekošana, ostu attīstība).

Attēls 1: Talsu novada novietojums Latvijā (2021)

Attēls 2: Talsu novada novietojums Kurzemē (2021)

Attēls 3: Talsu novada administratīvās teritorijas teritoriālais iedalījums

Attēls 4: Foto kolāža - Talsu novada daudzveidība (dažādi fotogrāfiju autori, avots: pašvaldības un tās iestāžu tīmekļa vietnes)

1.2. Galvenās attīstības tendences un izaicinājumi

Talsu novads izveidots 2021. gada 1. jūlijā, apvienojoties Dundagas novadam, Mērsraga novadam, Rojas novadam un Talsu novadam.

Teritorijas attīstības indeksa vērtības pēc 2020. gada datiem apvienotajos novados bija lielākoties negatīvas (izņemot Rojas novadu): 1) Rojas novads (43. vietā no 110 novadiem Latvijā), tam sekoja Dundagas novads (59. vietā), Mērsraga novads (61. vietā) un Talsu novads (69. vietā).

Jaunais Talsu novads raksturojams kā **telpiski plašs** un **daudzveidīgs** ar attīstītu **publisko pakalpojumu pieejamību, kultūrvēsturisko mantojumu** un **dabas daudzveidību**.

Lielākie Talsu novada telpiskās attīstības izaicinājumi ilgtermiņā saistīti ar nepieciešamību:

- pilnveidot **mobilitāti,** uzlabojot novada iekšējos savienojumus starp blīvi apdzīvotām vietām, lai sekmētu pakalpojumu pieejamību iekšēji, vienlaicīgi pilnveidojot ārējo sasniedzamību, izmantojot sabiedrisko transportu un transportu pēc pieprasījuma (t.sk. attīstot mobilitātes punktus);
- attīstīt **transporta infrastruktūru** (gan autobraucējiem, gājējiem un velobraucējiem), gan ūdens transportu (jahtu osta);
- uzlabot **tūrisma pārvaldību** un **mazināt sezonalitātes ietekmi** uz tūrisma nozari, īpaši attīstot tūrisma enkurvietas un veidojot integrētus tūrisma pakalpojumu piedāvājumus plašākā teritorijā, kā arī attīstot infrastruktūru piekrastē, kas nodrošina teritorijas ilgtspējīgu attīstību;
- pilnveidot **piekrastes** un **pārējās teritorijas** unikālo **dabas vērtību** aizsardzību;
- sekmēt **jaunu mājokļu plānošanu un būvniecību, kā arī esošo pārbūvi** pilsētās un ciemos, ņemot vērā pieprasījumu pēc jauna dzīvojamā fonda. Pašvaldībai ir būtiska loma – sekmēt publisko un privāto partnerību, izmantot valsts atbalsta instrumentus īres mājokļu būvniecībai, mudināt iedzīvotājus un apsaimniekotājus veikt energoefektivitātes pasākumus u.c. aktivitātes, kas uzlabo dzīves kvalitāti un sniedz iespēju ienākt jauniem iedzīvotājiem un speciālistiem;
- attīstīt **publisko infrastruktūru un publisko ārtelpu** tā, lai tā būtu piemērota visu paaudžu vajadzībām un interesēm, kā arī nodrošināt **pieejamus, iekļaujošus un kvalitatīvus pakalpojumus** dažādām paaudzēm un to **labu pārvaldību**;
- stiprināt **iedzīvotāju kopienas**, atbalstot kopienu centru veidošanu (t.sk. attīstīt infrastruktūru un vides kvalitāti piekrastes ciemos) blīvāk apdzīvotajās vietās, kā arī sekmējot **viedo ciemu attīstību** un aktīvas līdzdalības iespējas;
- sekmēt novada attīstību tā, lai tiktu īstenotas **inovatīvas un viedas ekonomiskās pārmaiņas**, kā arī nodrošināta **klimatneitralitāte**, pilnībā pielāgojoties klimata pārmaiņām;

- nodrošināt **sabalansētu teritorijas attīstību**, kas aizsargā novada dabas resursus, sniedz kvalitatīvas dzīves iespējas novada iedzīvotājiem un nodrošina sociāli iekļaujošu vidi, bet vienlaicīgi sekmē ekonomisko izaugsmi (t.sk. Rojas un Mērsraga ostas darbība, industriālās un rūpnieciskās zonas attīstība, piekraste kā tūrisma un rekreācijas nozares attīstības stimuls, mājokļu būvniecība u.c.).

1.3. Sabiedrības domas par ilgtermiņa attīstību

Aptaujā, kas tika veikta no **2021. gada 2. marta līdz 31. martam**, piedaloties **598 iedzīvotāju** respondentiem (kas ir 1,67% no apvienotā novada teritorijas iedzīvotāju kopskaita 2021. gada sākumā), iedzīvotāji visbiežāk norādīja, ka jauno novadu nākotnē vēlas redzēt ar **vienmērīgu attīstību** visa novada teritorijā.[11]

Iedzīvotāji sagaida, ka novads nākotnē būs ar kvalitatīviem un pieejamiem **pakalpojumiem**, attīstītu **infrastruktūru** un **publisko ārtelpu**, efektīvu un atvērtu **pārvaldību**, aktīvām **kopienām**, modernam un draudzīgam gan vietējiem iedzīvotājiem, gan viesiem, kā arī citiem pievilcīgas **dzīves vides** un **ilgtspējīgas attīstības** priekšnosacījumiem.

Aptaujāto iedzīvotāju ieskatā novadam jābūt (daži no citātiem):

- "Ar attīstītu ekonomiku - laba darba iespējas un izvēles savā dzīvesvietā, līdz ar to darbaspējīgie un jaunie cilvēki paliktu šeit, līdz ar to katrā lielākā pilsētā, ciemā būtu sava skola, kultūras nams utt." *(respondents no Talsu novada)*
- "Ar labu ceļa segumu un tuvumā esošajiem ciemiem un regulāru autobusa sarakstu!" *(respondents no Dundagas novada)*
- "Ar izaugsmes un darba iespējām, sakoptiem, vietām, kur atpūsties un aktīvi pavadīt brīvo laiku!" *(respondents no Mērsraga novada)*
- "Ar sakoptu vidi visā novadā, labi attīstītu uzņēmējdarbību, labu infrastruktūru visā novada teritorijā un sakārtotiem ceļiem visā Talsu novada teritorijā!" *(respondents no Rojas novada)*
- "Ģimenēm atbalstoša, jaunām, labi apmaksātām darba vietām, lai jaunieši vēlētos šeit atgriezties, pensionāriem atbalstoša, izcilām izglītības iegūšanas iespējām!" *(respondents no Talsu novada)*
- "Novads nodrošina ērtu, veselīgu, drošu un saturīgu dzīvošanu visa vecuma iedzīvotājiem, kuri lielākā daļa strādā attālināti vai pa kvalitatīviem ceļiem brauc uz novadu centriem strādāt!" *(respondents no Dundagas novada)*

[11] Aptaujas rezultāti apkopoti atsevišķā sējumā "Apvienotā Talsu novada iedzīvotāju un uzņēmēju aptaujas rezultāti", 2021.

- "Nevajadzētu būt atšķirībām - jābūt pieejamam visiem cilvēkiem , neskatoties uz to vai tu dzīvo novada centrā vai bijušajā pievienotajā novadā!" *(respondents no Mērsraga novada)*
- "Lai visos novados būtu uzlabojumi un pārmaiņas, nevis tikai Talsos. Lai vide ir draudzīga bērniem, ir vairāk laukumu, parku utt., lai izaugot viņiem ir kur atgriezties ar saviem bērniem!" *(respondents no Rojas novada)*
- "Draudzīgs vietējām kopienām, atvērts un pretimnākošs uzņēmējiem (tai skaitā sociālajiem), daudz labiekārtotu atpūtas vietu, tūristiem draudzīgs!" *(respondents no Mērsraga novada)*
- "Pievilcīgam, ar sakārtotu infrastruktūru, iedzīvotājiem draudzīgam un atpazīstamam ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās robežām. Novads ar kuru ikviens tā iedzīvotājs var lepoties!" *(respondents no Talsu novada)*
- "Skaista un sakopta, kultūrvidei draudzīga teritorija un sakopta piejūras teritorija!" *(respondents no Dundagas novada)*
- "Tādam, kas rūpējas par visiem novadā esošajiem ciemiem un pilsētām vienlīdzīgi, cenšoties neizcelt kādu vairāk un par kādu aizmirst. Lai novada kopējais tēls būtu sakopts un lai novada iedzīvotāji spētu par novadu teikt tikai labas lietas un lepotos ar savu novadu!" *(respondents no Rojas novada)*
- "Vērstam uz attīstību, atvērtam inovācijām, cilvēkiem pieejamai pašvaldībai, saņemt atgriezenisko saiti, ar savu aplikāciju utt.!" *(respondents no Mērsraga novada)*

Uzņēmēju aptaujā (kopā piedalījās 55 respondenti, veikta no **2021. gada 2. marta līdz 31.martam**) uz jautājumu par to, kādi būs **ieguvumi uzņēmējdarbības** attīstībai no jaunizveidotā novada, norādījuši uz vairākiem potenciāliem ieguvumiem:

- Talsi, kā reģiona centrs piesaistīs vairāk iedzīvotāju,
- Jaunais novads apvienos trīs stratēģiskus objektus – divas ostas un dzelzceļa mezglu Stendē, kā arī pastāv iespēja attīstīt labu infrastruktūras areālu starp maģistrālo valsts autoceļu Rīga – Ventspils un novada centru – Talsu pilsētu,
- Jaunu cilvēku palikšana novadā, jaunu inovatīvu uzņēmumu izveide, lauku teritorija ar cilvēkiem, kuri ar prieku šeit dzīvo un audzina bērnus,
- Lielāks novada budžets, lielāki nodokļu ieņēmumi pašvaldībai, efektīvāka pašvaldības administrācija,
- Jaunu cilvēku piesaiste dzīvei novadā, vairāk pieejamu pakalpojumu un vairāk iedzīvotāju novadā, vispusīgākas iespējas attīstīties, pozitīvs teritorijas tēls,
- Vairāk iespēju iesaistīties ar uzņēmējdarbības attīstību saistītās aktivitātes, piemēram, dalība kopstendos izstādēs.

2. STRATĒĢISKĀ DAĻA

2.1. Vīzija

Talsu novada vīzija (lakonisks ilgtermiņa nākotnes redzējums, kas parāda teritorijas unikālās vērtības) definēta, ņemot vērā līdz 2021. gada 1. jūlijam esošo pašvaldību (Dundagas novada, Mērsraga novada, Rojas novada, Talsu novada) līdzšinējos attīstības plānošanas ilgtermiņa uzstādījumus, atspoguļojot visu apvienotā Talsu novada veidojošo pagastu un pilsētu vērtības un resursus, kā arī iedzīvotāju, uzņēmēju un tematiskās darba grupas dalībnieku izteiktos priekšlikumus attiecībā uz vēlamo Talsu novada attīstību ilgtermiņā.

Talsu novads – starp Dižjūru un Mazjūru - dižens, pašpietiekams un efektīvi pārvaldīts novads, kur dažādās savā unikalitātē esošās pilsētās, ciemos un laukos dzīvo pilsoniski aktīvi, labklājīgi, radoši un izglītoti ļaudis, un kur drosme, mērķtiecība un cilvēcība ir galvenās vērtības

Vīzijā iekļauto vērtību un redzējuma detalizēts skaidrojums:

	Dižjūra un Mazjūra – Talsu novada ģeogrāfiskais novietojums atspoguļo unikalitāti un esību starp lībiešu valodā dēvētajām Dižjūru *(Sūr mer)* un Mazjūru *(Piški mer),* kas satiekas Kolkā. Talsu novads ir vienīgais novads Latvijā starp divām jūrām.
	Dižens novads – platības ziņā sestais lielākais un iedzīvotāju skaita ziņā septītais lielākais novads Latvijā, kam raksturīga plaša dabas daudzveidība (jūra, piekraste, meži, upes, ainavas, aizsargājamās dabas teritorijas), ievērojama kultūrvēsturiskā bagātība, novadā atrodas pilsētas, ciemi, un lauku teritorijas. Novadu diženu padara tā ļaudis, kas vēsturē un tagadnē nesuši dzimto vietu vārdus pasaulē dažādās jomās – kultūrā, zinātnē, sportā un to darīs arī nākotnē.

	Pašpietiekams novads, kas sev nodrošina patstāvību un ekonomisko attīstību, bet vienlaikus ir klimatneitrāls un vērsts uz izaugsmi ar uzņēmējdarbības attīstībai veicinošu vidi un infrastruktūru. Novada ekonomiskā un sociālā aktivitāte balstās pārdomātā dabas resursu izmantošanā un vērtību saglabāšanā nākošajām paaudzēm. Šī ir vieta, kur rūpēm par vides kvalitāti un ilgtspējīgu resursu apsaimniekošanu ir augsta prioritāte.
	Efektīvi pārvaldīts novads, kur pakalpojumi tiek sniegti profesionāli, godprātīgi, vērsti uz sabiedrības labklājību un teritoriālo kohēziju, atklātība un pieejamība ir būtiskas vērtības, tiek nodrošināta klientorientēta pieeja un ilgtspēja. Lēmumi tiek pieņemti, nodrošinot sabiedrības līdzdalību un kopradi.
	Dažādas savā unikalitātē esošās pilsētas, ciemi un lauki - Talsi, Sabile, Valdemārpils un Stende, Roja, Mērsrags, Dundaga un Kolka, nelielie piekrastes ciemi, pārējie ciemi un viensētas – katra un ikviena vieta ar savu unikāli vēsturisko šarmu un vienreizību raksturo Talsu novada apdzīvojuma struktūru, saglabājot un izceļot vērtības, vienlaicīgi nodrošinot katras vietas attīstību, balstītu vietējās kopienas vajadzībās.
	Dzīvo pilsoniski aktīvi, labklājīgi, radoši un izglītoti ļaudis - ļaudis dzīvo, strādā un atpūšas, veidojot spēcīgas, savā identitātē balstītas kopienas. Iedzīvotāji Talsu novadā aktīvi iesaistās dažādās pilsoniskās aktivitātēs, tiem ir nodrošināts cienīgs darbs un atalgojums, tiem ir iespēja sevi radoši piepildīt un izglītoties visa mūža garumā.
	Drosme, mērķtiecība un cilvēcība ir galvenās vērtības: • **Drosme** – tā ir spēja izvirzīt augstus mērķus un sadarboties to sasniegšanā, tā ir spēja pieņemt drosmīgus un pareizus lēmumus, kas nodrošina Talsu novada attīstību un ilgtspēju. • **Mērķtiecīgums** nodrošina kustību, darbību un izvirzīto mērķu sasniegšanu, sadarbojoties. Tā ir spēja formulēt uzdevumu ar noteiktām īpašībām, plānot aktivitātes, veikt darbības atbilstoši mērķa vajadzībām. Drosme un mērķtiecība raksturo Talsu novada ekonomiskās vides attīstību - būt inovatīviem, klimatneitrāliem un pašpietiekamiem. • **Cilvēcība** — skaidra un vienkārša komunikācija, cilvēcīgums gan ikdienas saziņā, gan sniedzot pakalpojumus, lēmumu pieņemšana iespējami tuvu Talsu novada iedzīvotājiem. Šīs ir vērtības, ko savā ikdienā ievēro pašvaldība – politiķi, izpildvara un ikviens pašvaldības darbinieks.

2.2. Stratēģiskie mērķi

Lai nodrošinātu Talsu novada vīzijas sasniegšanu, izvirzīti četri stratēģiskie mērķi (SM). Stratēģiskie mērķi kalpo par pamatu tālākai prioritāšu noteikšanai un turpmāk veicamo darbību identificēšanai.

SM1 Izglītota, aktīva un radoša sabiedrība

SM2 Ilgtspējīga un daudzveidīga vide un mobilitāte

SM3 Viedi izmantotos resursos un zaļā domāšanā balstīta ekonomiskā attīstība

SM4 Efektīva, atvērta pārvaldība un sadarbība

Izvirzīto stratēģisko mērķu detalizēts skaidrojums:

	SM1 Izglītota, aktīva, veselīga un radoša sabiedrība	Tiecas uz to, lai Talsu novads 2040. gadā būtu harmoniska un stabila dzīves vieta, sekmējot publisko pakalpojumu (izglītība, kultūra, sports, sociālie pakalpojumi, veselības aprūpe u.c.) un vietējo kopienu attīstību.
	SM2 Ilgtspējīga un daudzveidīga vide un mobilitāte	Tiecas uz to, lai novads būtu droša, daudzfunkcionāla, un ilgtspējīga dzīves vieta, kur nodrošināta energoefektīva, funkcionāli un vizuāli pievilcīga infrastruktūra un kvalitatīva publiskā ārtelpa, kā arī nodrošināta ērta un droša satiksmes infrastruktūra un pieejamas dažādas mobilitātes iespējas. Dzīves vide ir pieejama un pievilcīga ikvienam - bērniem, jauniešiem, ģimenēm, senioriem, tūristiem, uzņēmējiem u.c.
	SM3 Viedi izmantotos resursos un zaļā domāšanā balstīta	Tiecas uz to, lai novads būtu pašpietiekams, būtu nodrošināta stabila un ilgtspējīga, zaļā domāšanā balstīta ekonomiskā attīstība, radītas jaunas darba vietas un kopumā nodrošināts cienīgs atalgojums. Pakalpojumi un produkti tiek radīti, gudri un efektīvi izmantojot esošos resursus (dabas resursi, piekraste, kultūrvēsturiskais mantojums, darbaspēks).

	ekonomiskā attīstība	
	SM4 Efektīva, atvērta pārvaldība un sadarbība	Tiecas uz to, lai nodrošinātu labu pārvaldību visās jomās, kā arī sadarbību starp publiskā, privātā un nevalstiskā sektora pārstāvjiem vietējā, reģionālā un starptautiskā mērogā. Sabiedrībai ir nodrošinātas iespējas piedalīties dažādu lēmumu pieņemšanā, lēmumi ir caurspīdīgi un izskaidroti, informācija par pašvaldības darbu ir pieejama, saprotama un savlaicīga. Pašvaldībā tiek nodrošināts atbalsts dažādām iedzīvotāju iniciatīvām, kā arī nevalstiskām organizācijām.

2.3. Ilgtermiņa prioritātes

Ilgtermiņa prioritātes (IP) ir svarīgākie attīstības virzieni vai jomas, kas sekmē stratēģisko mērķu sasniegšanu un tiek izvirzītas priekšplānā, salīdzinot ar citām jomām. Tās izvirzītas, ņemot vērā nacionālā un reģionālā līmenī noteiktos attīstības mērķus un prioritātes, kā arī respektējot iedzīvotāju un uzņēmēju, kā arī darba grupu dalībnieku viedokļus.

IP1 Pieejama un kvalitatīva izglītība visos vecumos

IP2 Uz sabiedrības un kopienu vajadzībām vērsti publiskie pakalpojumi

IP3 Līdzsvarota un mūsdienīga pilsētu, ciemu, piekrastes un lauku attīstība

IP4 Integrēta un daudzveidīga uzņēmējdarbība, pakalpojumu, industriālo un lauku telpu attīstība

Izvirzīto ilgtermiņa prioritāšu detalizēts skaidrojums:

	IP1 Pieejama un kvalitatīva izglītība visos vecumos	Prioritāte aptver izglītības pieejamību un nodrošināšanu visa mūža garumā. Papildus pirmsskolas, pamata, vidējai, interešu un profesionālās ievirzes izglītībai, kvalitatīvas un mūsdienām atbalstošas mūžizglītības nodrošinājums un regulāra prasmju pilnveide veicina sabiedrības attīstību un labklājību. Kvalitatīvas izglītības pieejamība ir viens no pamatnosacījumiem dzīves vietas izvēlei īpaši ģimenēm ar bērniem.
	IP2 Uz sabiedrības un kopienu vajadzībām vērsti publiskie pakalpojumi	Prioritāte aptver uz sabiedrības un katras kopienas vajadzībām vērstos pakalpojumus un atbalstu – pieejamus un kvalitatīvus kultūras, sporta, aktīvās atpūtas, veselības aprūpes un veicināšanas, kā arī sociālos pakalpojumus un palīdzību. Būtiska ir fiziskās un emocionālās drošības sajūtas radīšana un nodrošināšana pašvaldībā.
	IP3 Līdzsvarota un mūsdienīga pilsētu, ciemu, piekrastes un lauku attīstība	Prioritāte vērsta uz dzīves vietas, mājokļu attīstību kā arī pilsētvides kvalitāti (publiskā ārtelpa, inženiertīkli, mobilitāte). Infrastruktūras attīstības plānošana notiek integrēti un pārdomāti, nodrošinot labumu iespējami vairākām jomām vai sociālajām grupām. Būtiska ir piekrastes un lauku teritorijas līdzsvarota attīstība, teritorijas kohēzija, pārvaldība un apsaimniekošana, saglabājot vietu identitāti un vērtības.
	IP4 Integrēta un daudzveidīga uzņēmējdarbība, pakalpojumu, industriālo un lauku telpu attīstība	Prioritāte aptver ekonomiskās vides attīstību, tās daudzveidību, ilgtspējīgi izmantojot esošos resursus un radot augstu pievienoto vērtību. Piekraste un citas dabas un ainaviskās vērtības, ostu infrastruktūra un industriālās teritorijas dod pienesumu visa novada attīstībā, savukārt lauksaimniecība, mežsaimniecība un saistītās nozares ir tehnoloģiski attīstītas.

2.4. Novada specializācija

Talsu novada specializācija perspektīvā balstāma jau esošajā ekonomiskajā novada profilā:

- Kravu un jahtu ostu pakalpojumi
- Kultūras, dabas, sporta un aktīvās atpūtas pakalpojumi
- Lauksaimniecība, mežsaimniecība un ekoloģiskā produkcija
- Piena un gaļas pārtikas produktu ražošana
- Radošās industrijas
- Tūrisma, viesmīlības, veselības un labsajūtas veicināšanas pakalpojumi
- Zivsaimniecība un zivju pārstrāde

Ekonomiskās specializācijas stiprināšanā un dažādošanā ilgtermiņā uzsvars liekams uz Talsu novadu, kas ir:

- Atpazīstams un populārs tūrisma, kultūras un atpūtas galamērķis
- Augstas pievienotās vērtības produktu un inovāciju radītājs
- Bioekonomikas un inovāciju virzītājs Kurzemē (lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība)
- Industriālās un rūpnieciskās apbūves teritorijas
- Mazo ostu attīstības teritorija
- Pakalpojumu centrs, dzīvesvieta un attālinātā darba vieta

Talsu novads papildinās Kurzemes reģiona attīstības virzienus, pamatojoties uz to, ka Kurzemes atvērtās telpas attīstība balstās uz lauksaimniecību, mežsaimniecību un tūrismu. Ekonomiskās aktivitātes tiks dažādotas, papildinot tradicionālās lauksaimniecības nozares ar citiem darbības veidiem - bioloģisko lauksaimniecību, netradicionālajiem virzieniem, amatniecību.

2.5. Galvenie attīstības rādītāji

Rādītājs	Saistītais stratēģiskais mērķis	Bāzes gads	Bāzes indikators	Ilgtermiņā sasniedzamais rezultāts 2040. gadā	Avots
Iedzīvotāju skaits gada sākumā	SM1	2021.	35 699	>30 000[12]	CSP
Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas saldo	SM1	2020.	-208	<-100	CSP
Īstenoto publiskās infrastruktūras un publiskās ārtelpas attīstības projektu skaits	SM2	2021.	10	Vismaz 20 projekti	Pašvaldības dati
Bezdarba līmenis	SM3	2021.	5,6%	<5%	NVA
Tirgus sektora ekonomiski aktīvi[13] uzņēmumi	SM3	2020.	2870	>2900	CSP
Teritorijas attīstības indekss	SM1, SM2, SM3	2020.	Dundagas n. -0,068 Mērsraga n. -0,075 Rojas n. +0,075 Talsu n. -0,117	Pozitīvs	VRAA
Iedzīvotāju vērtējums par līdzdalības iespējām lēmumu pieņemšanā	SM1, SM4	2021.	40%	>60%	Pašvaldības dati
Mobilitātes punkti	SM2	2021.	nav	Vismaz 3	Pašvaldības dati
Valsts autoceļu, pašvaldības ceļu un ielu garums ar asfaltbetona u.c. bitumizētu segumu, km	SM2	2020.	670	Pieaudzis	CSP, Pašvaldības dati

12 VARAM 2019. gadā sagatavotā apvienotā Talsu novada pašvaldības profilā iedzīvotāju skaita prognoze 2030. gadam – 29 994

[13] Uzņēmumi, kas pārskata periodā ražoja produkciju, sniedza pakalpojumus vai nodarbināja cilvēkus atbilstošajā laika periodā neatkarīgi no tā, vai tie bija aktīvi visu pārskata periodu vai tikai daļu no tā

3. TELPISKĀS ATTĪSTĪBAS PERSPEKTĪVA

Telpiskās attīstības perspektīvas struktūra tiek attēlota gan grafiski (shematiski), gan rakstveidā, lai noteiktu Talsu novada teritorijas galvenās funkcionālās telpas un nozīmīgāko telpiskās struktūras elementu attīstības vēlamās ilgtermiņa izmaiņas, attīstības vadlīnijas teritorijas plānošanai un attīstībai. Talsu novada nozīmīgākie **telpiskās struktūras elementi ir**: 1) **apdzīvojuma** struktūra un priekšlikumi attīstības centru izvietojumam, 2) galvenie **transporta** koridori, 3) **industriālās teritorijas** un **inženiertīkli**, 3) **dabas teritoriju** telpiskā struktūra, 4) **ainaviski** vērtīgās, **kultūrvēsturiski** nozīmīgās teritorijas un **tūrisma** attīstībai nozīmīgas teritorijas, 5) **prioritāri attīstāmās** teritorijas.

Šie telpiskās struktūras elementi un vadlīnijas to plānošanai un attīstībai aprakstītas tālākās Stratēģijas apakšnodaļās. Vadlīnijas sniedz norādes turpmākajai Talsu novada teritorijas izmantošanai un attīstības plānošanai, tās izmanto par pamatu teritorijas plānojuma, lokālplānojuma un tematiskā plānojuma izstrādē.

3.1. Apdzīvojuma struktūra un priekšlikumi attīstības centru izvietojumam

Apdzīvojuma struktūra ir teritorijas attīstības pamats, kas veidojusies ilgstoši, dažādu faktoru – dabas, demogrāfisko, ekonomisko, politisko, sociālo un kultūras faktoru ietekmē. Apdzīvojumam ir īpaša loma novada telpiskajā struktūrā, kas integrē mājokļus – dzīves vietu, dzīves vidi, darba un pakalpojumu vietas, sociālo vidi.

Talsu novadam raksturīga daudzveidīga, dažāda un savā unikalitātē izveidojusies apdzīvojuma struktūra, ko veido pilsētas, t.sk. reģionālas nozīmes attīstības centra pilsēta, novada nozīmes attīstības centra pilsētas, ciemi, kas ir atšķirīgi pēc apbūves struktūras un izmatošanas veida, iedzīvotāju skaita, pakalpojumu klāsta, infrastruktūras nodrošinājuma, un tie ir gan pagastu centra ciemi, gan piekrastes ciemi, gan vasarnīcu ciemi, gan viensētu grupu ciemi.

Atbilstoši Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumam (2020) Talsu novada apdzīvojuma struktūra sastāv no **4 pilsētām** (Sabile, Stende, Talsi un Valdemārpils) un **109 ciemiem**, kam teritorijas plānojumos piešķirts ciema statuss un noteiktas robežas, un viensētas, viensētu grupas.

Apdzīvojuma struktūras galvenie elementi ir:

- **Talsi** - pilsēta, kas ir novada administratīvais un pakalpojumu centrs, kā arī reģionālas nozīmes attīstības centrs. Pilsēta ar deviņiem pakalniem un diviem ezeriem.
- **Sabile** - pilsēta ar odziņu, novada nozīmes attīstības centrs. Sabile ir neliela, romantiska Kurzemes mazpilsēta, kas terasveidīgi izvietojusies Abavas upes senlejas skaistākajā un dziļākajā posmā Talsu novada dienvidu daļā.
- **Stende** - pilsēta rūpniecībai, novada nozīmes attīstības centrs, kur vēsturiski raksturīga augsta ekonomiskā aktivitāte, tai piemērota un nodrošināta infrastruktūra.

- **Valdemārpils** - pilsēta ar bagātu kultūrvēsturi un ainavu, novada nozīmes attīstības centrs.
- **Roja** - ciems Rīgas jūras līča rietumu piekrastē, vietā, kur līcī ietek Rojas upe, novada nozīmes attīstības centrs, atrodas osta.
- **Mērsrags** - ciems Rīgas jūras līča rietumu piekrastē, novada nozīmes attīstības centrs, atrodas osta.
- **Dundaga** - ciems Ziemeļkurzemes augstienē, ar bagātu kultūrvēsturisko mantojumu, novada nozīmes attīstības centrs.
- **Kolka** - sens Kurzemes lībiešu ciems, kas izvietojies Rīgas jūras līča rietumu piekrastē, aptuveni 2 km attālumā no Kolkasraga, novada nozīmes attīstības centrs.
- **Piekrastes ciemi, t.sk. ar specializētu attīstības virzienu** – Mazirbe, Melnsils, Kaltene, Upesgrīva, Sīkrags, Košrags, Pitrags, Saunags, Vaide, Uši, Aizklāņi, Pūrciems, Ģipka, Žocene, Valgalciems.
- **Vasarnīcu ciemi** – Ieleja, Plēsums, Lejaslabiņi, kas atrodas Laucienes pagasta teritorijā, dabas parkā "Talsu pauguraine".
- **Ciemi ar specializētu attīstības virzienu** – **Veģi, Stūrīši**, ciemi ar sociālās aprūpes pakalpojumu specializāciju. **Dižstende** – lauksaimniecības zinātnes atbalsta centrs, vietējas nozīmes attīstības centrs.
- **Ciemi** – ciemi, kas veic pagasta teritoriālās vienības centra funkcijas, Talsu piepilsētas ciemi, ciemi, kur dominē tikai viensētas vai viensētu grupas un lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmuma teritorija/as. Dažādība pakalpojumu pieejamībā un infrastruktūras nodrošinājumā, iedzīvotāju skaita ziņā un teritorijas izmantošanā.
- **Viensētas un viensētu grupas** - novada apdzīvojuma struktūras sastāvdaļa.

Talsu novada teritorijas **policentriskas un līdzsvarotas attīstības** priekšnoteikums ir dažādu līmeņu attīstības centru – pilsētu un ciemu, kā arī lauku viensētu savstarpējā mijiedarbība, kvalitatīvu atbilstošo publisko un komercpakalpojumu pieejamība un mūsdienīgas infrastruktūras attīstība. Šie faktori nodrošina kvalitatīvu dzīves vidi, saglabājot un attīstot noteiktu pakalpojumu pieejamību, kā arī veicina uzņēmējdarbības aktivitāti un jaunu darbavietu radīšanu un tādējādi nodrošina novada kopējo pašpietiekamību un katras vietas attīstību. Izvērtējot vēsturiski izveidojušos apdzīvojuma struktūras izvietojumu, apdzīvoto vietu apbūves struktūru, iedzīvotāju skaitu, infrastruktūras un publisko pakalpojumu nodrošinājumu, apdzīvoto vietu attīstības potenciālu, funkcionālās teritorijas un apkalpes teritorijas, kā arī balstoties uz nacionāla un reģionāla līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem un ņemot vērā Talsu novada pašvaldības stratēģiskos uzstādījumus, Stratēģija nosaka **4 attīstības centru līmeņu iedalījumu – reģionālas nozīmes, novada nozīmes, vietējas nozīmes un kopienas nozīmes attīstības centrs**, kā arī papildus nosaka **ciemus** (bez attīstības centra statusa, bet ar noteiktu ciema statusu un robežām). Papildus Talsu novada apdzīvojuma struktūrā, lai izceltu apdzīvojuma struktūras daudzveidību un unikalitāti, tiek definēti **specializēti attīstības centri**, kā arī telpiski iezīmēta **piekrastes teritorija** un **lībiešu krasta teritorija**.

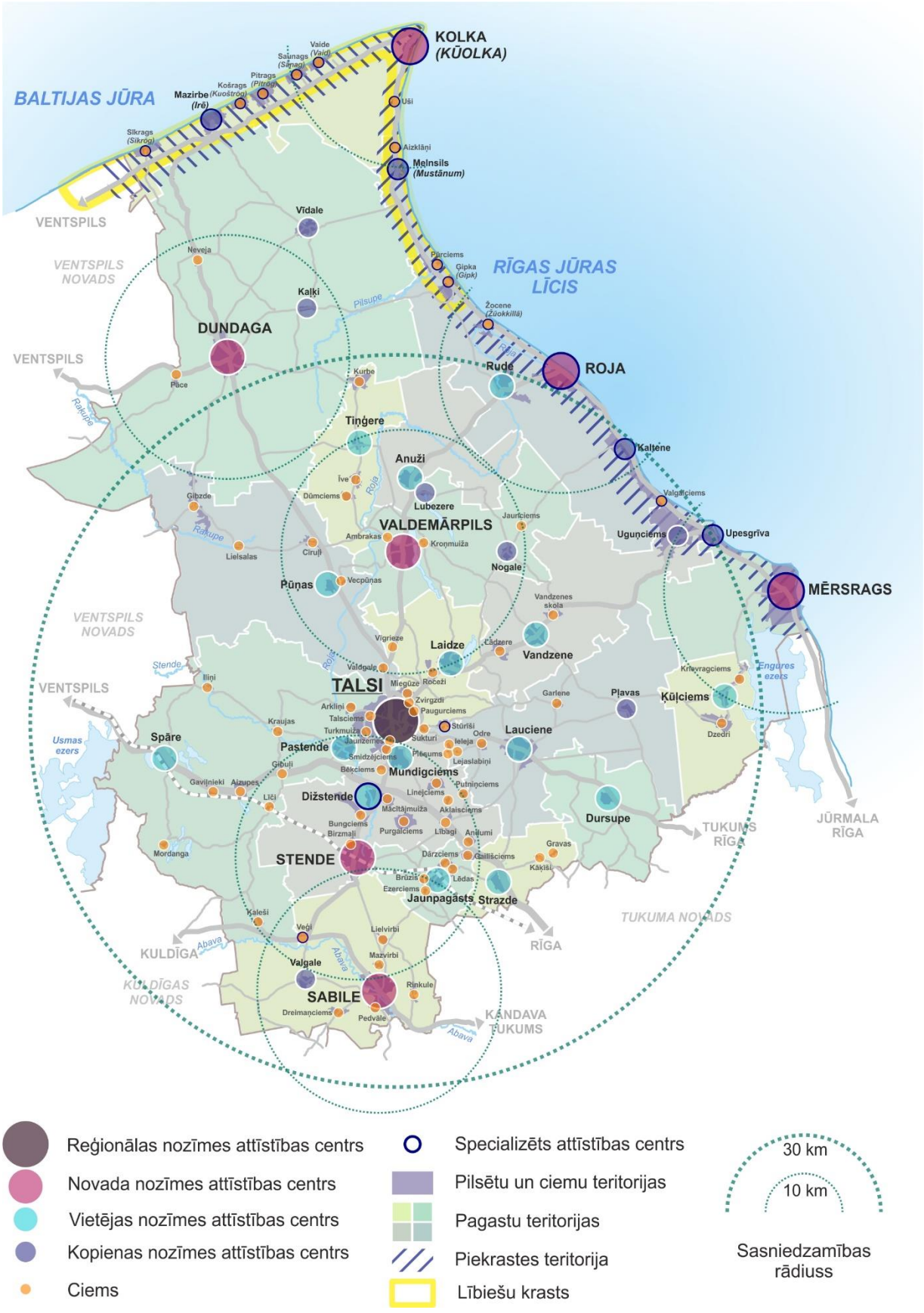

Attēls 5: Attīstības centru iedalījums un izvietojums

Apdzīvotas vietas nosaukums	Attīstības centrs līmenis	Skaidrojums / vēlamās nākotnes pārmaiņas	Vēlamais minimālais pakalpojumu grozs
Talsi	Reģionālas nozīmes attīstības centrs	Talsu pilsētas kā reģiona attīstības centra attīstības virzieni: • ekonomisko aktivitāšu paplašināšana – ražošanas un industriālās zonas attīstība, degradēto un potenciāli piesārņoto vietu un citu objektu revitalizācija, publisko pakalpojumu un tūrisma attīstība; • mājokļu un publisko teritoriju attīstība; • Talsu vecpilsētas atdzīvināšana; • transporta, satiksmes infrastruktūras un inženierkomunikāciju uzlabošana.	Pašvaldības administrācija, izglītības, kultūras, sporta pakalpojumi un infrastruktūra, bibliotēka, veselības un sociālās aprūpes centrs, labiekārtota publiskā ārtelpa, centralizēti ūdenssaimniecības, siltumapgādes pakalpojumi, šķiroto atkritumu punkti, ielu apgaismojums, gājējiem un velobraucējiem pieejama infrastruktūra, sabiedriskais transports, tūrisma informācijas centrs, veikali, bankomāti, pasta nodaļa, pakomāti, degvielas uzpildes stacija, elektrouzlādes punkti, mobilitātes punkti, publiska interneta pieejamība, viesmīlības pakalpojumi, darba vietas u.c.
Dundaga, Kolka, Mērsrags, Roja, Sabile, Stende, Valdemārpils	Novada nozīmes attīstības centrs	Pilsētas un ciemi, kuros iedzīvotājiem pieejams **pamata pakalpojumu** grozs, kā arī pakalpojumus saņem **apkārtējo teritoriju** iedzīvotāji, ir pieejamas darba vietas. Jānodrošina infrastruktūras attīstība, pamata pakalpojumi (izglītības, veselības, kultūras u.c.), mājokļi, brīvā laika pavadīšanas iespējas. Attīstības centri nodrošina policentrisku publisko un privāto pakalpojumu pieejamību novada teritorijā (pēc iespējas tuvāk iedzīvotājiem).	Pašvaldības pārvaldes pakalpojumi, izglītības, kultūras, sporta pakalpojumi un infrastruktūra, bibliotēka, labiekārtota publiskā ārtelpa, centralizēti ūdenssaimniecības, siltumapgādes pakalpojumi, šķiroto atkritumu punkts, ielu apgaismojums, gājējiem un velobraucējiem pieejama infrastruktūra, sabiedriskais transports, veikali, pakomāts, elektrouzlādes punkts, mobilitātes punkts, publiska interneta pieejamība, darba vietas u.c.

Apdzīvotas vietas nosaukums	Attīstības centrs līmenis	Skaidrojums / vēlamās nākotnes pārmaiņas	Vēlamais minimālais pakalpojumu grozs
Tiņģere, Anuži, Pūņas, Pastende, Mundigciems, Dižstende, Spāre, Jaunpagasts, Strazde, Dursupe, Lauciene, Ķūļciems, Laidze, Vandzene, Rude	Vietējas nozīmes attīstības centrs	**Vietējas nozīmes attīstības centri** noteikti, lai nodrošinātu pamatpakalpojumu pieejamību pēc iespējas tuvāk iedzīvotājiem. Ciems, kura funkcijas un apkalpes zona nozīmīga plašākā lauku teritorijā. Ilgtermiņa mērķis vietējas nozīmes attīstības centriem - nodrošināt lauku apdzīvojuma saglabāšanu un identitāti un pamata pakalpojumu pieejamību, mājokļu pieejamību. Kopā ar novada nozīmes attīstības centru pilsētām un ciemiem papildina novada policentrisko apdzīvojuma struktūru.	Pašvaldības pārvaldes pakalpojumi, izglītības iestāde, kultūras iestāde, veselības aprūpes iestāde, sociālie pakalpojumi, sporta infrastruktūra, labiekārtota publiskā ārtelpa, ielu apgaismojums, gājējiem un velobraucējiem pieejama infrastruktūra, sabiedriskais transports, komercpakalpojumi, ūdenssaimniecības un daļēji siltumapgādes pakalpojumi, pakomāts, uzņēmējdarbības vide, u.c.
Mazirbe (Irē), Melnsils, (Mustānum) Vīdale, Kaļķi, Kaltene, Uguņciems, Upesgrīva, Lubezere, Nogale, Pļavas, Valgale	Kopienas nozīmes attīstības centrs	**Vietējai sabiedrībai un kopienai nozīmīgs ciems** ar statusu un robežu, saglabājot vai potenciāli attīstot publiskas teritorijas un pakalpojumus, piemēram, bibliotēka, kultūras nams, ēkas / telpas u.c., kas pieder pašvaldībai, kā arī publiskas ārtelpas teritorija. Izskatāma Upesgrīvas (Vandzenes pagasta un Mērsraga pagasta daļās) apvienošana, nosakot vienu kopēju ciema robežu.	Bibliotēka vai kultūras / tautas saieta nams, labiekārtota publiskā ārtelpa, ielu apgaismojums, gājējiem un velobraucējiem pieejama infrastruktūra, sabiedriskais transports, veikals, daļēji ūdenssaimniecības pakalpojumi, u.c.

Apdzīvotas vietas nosaukums	Attīstības centrs līmenis	Skaidrojums / vēlamās nākotnes pārmaiņas	Vēlamais minimālais pakalpojumu grozs
Aizklāņi, Aizupes, Aklaisciems, Ambrakas, Andumi, Arkliņi, Bēķciems, Birzmaļi, Brūzis, Bungciems, Cīruļi, Dārzciems, Dreimaņciems, Dūmciems, Dzedri, Ezerciems, Gailīšciems, Garlene, Gaviļnieki, Gravas, Ģibuļi, Ģibzde, Ģipka, Ieleja, Iliņi, Īve, Jaunciems, Jaunzemes, Kaleši, Kāķīši, Košrags, Kraujas, Krievragciems, Kroņmuiža, Ķurbe, Lādzere, Lejaslabiņi, Lēdas, Lielsalas, Lielvirbi, Linejciems, Lībagi, Līči, Mazvirbi, Mācītājmuiža, Miegūze, Mordanga, Neveja, Odre, Paugurciems, Pāce, Pedvāle, Pitrags, Plēsums, Purgalciems, Putniņciems, Pūrciems, Rinkule, Roceži, Saunags, Sīkrags, Smildzējciems, Stūrīši, Stūrīši, Sukturi, Talsciems, Turkmuiža, Uši, Vaide, Valdgale, Valgalciems, Vandzenes skola, Vecpūņas, Veģi, Vīgrieze, Zvirgzdi, Žocene	Ciems	**Pastāvīgas vai sezonālas dzīvesvietas**, kurās ir kompakta vai izklaidus apbūve. Ciemiem jānodrošina lauku apdzīvojuma saglabāšana un identitāte, pamata pakalpojumu pieejamība un vides sakoptība, jānodrošina novietojuma un kultūrvēsturiskā mantojuma potenciāla izmantošana, specializējoties gan kā lauku teritoriju atbalsta centriem, gan kā pakalpojumu centriem transporta koridoros, gan kā tūrisma vai konkrēta uzņēmējdarbības veida attīstības centriem. Vasarnīcu ciemu apbūves transformēšana par pastāvīgu dzīvojamo māju apbūvi nav pieļaujama.	Labiekārtota publiskā ārtelpa, gājējiem un velobraucējiem pieejama infrastruktūra, lokāli ūdensapgādes un kanalizācijas risinājumi (vai sasaiste ar blakus esošo apdzīvoto vietu infrastruktūru) u.c.

Apdzīvotas vietas nosaukums	Attīstības centrs līmenis	Skaidrojums / vēlamās nākotnes pārmaiņas	Vēlamais minimālais pakalpojumu grozs
Aizklāņi, Ģipka (Ģipk), Kaltene, Kolka (Kūolka), Košrags (Kuoštrog), Mazirbe (Irē), Melnsils (Mustānum), Mērsrags, Pitrags (Pitrog), Pūrciems, Roja, Saunags (Sanag), Sīkrags (Sīkrog), Upesgrīva, Uši, Vaide (Vaid), Valgalciems, Žocene (Žūokkillā)	Specializēts attīstības centrs- piekrastes ciems	Papildus katra ciema attīstības centra statusam noteikts **statuss,** kas izceļ piekrastes ciemu unikalitāti un īpašas telpiskās attīstības un plānošanas nepieciešamību attiecībā uz vides un dabas aizsardzību, apbūves plānošanu un teritorijas izmantošanu. Piekrastes ciemu teritorija attīstāma un plānojama kompleksi, balstoties uz Valsts ilgtermiņa tematisko plānojumu Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai. Teritorijā attīstāma augstvērtīga tūrisma infrastruktūra un dzīves vide, līdzsvarojot dabas aizsardzības, kultūrvides ainavas aizsardzības un ekonomiskās attīstības intereses.	Labiekārtota un pieejama pludmale, tūrisma attīstība, kompleksi attīstāmas teritorijas u.c. attiecīgajā ciema attīstības centra līmenī noteiktie pakalpojumi.
Stūrīši, Veģi	Specializēts attīstības centrs	Papildus attīstības centra statusam noteikts **statuss,** kas saistīts ar sociālo pakalpojumu un aprūpi saistīts.	Atbilstoši attīstības centru līmenim.
Dižstende	Specializēts attīstības centrs	Papildus attīstības centra statusam noteikts **statuss -** lauksaimniecības zinātnes atbalsta centrs.	Atbilstoši attīstības centru līmenim.

3.2. Talsu novada pilsētu telpiskās struktūras vēlamā attīstība

Stratēģija iezīmē Talsu novada pilsētu – Talsu, Sabiles, Stendes un Valdemārpils telpisko struktūru vēlamo attīstību.

Telpiskā struktūra definē centra apbūves teritorijas, publiskās apbūves teritorijas, dzīvojamās apbūves teritorijas, industriālās un rūpnieciskās apbūves teritorijas, tehniskās apbūves teritorijas, kā arī dabas, rekreācijas un ūdeņu teritorijas, vienlaicīgi parādot vēlamās ilgtermiņa izmaiņas transporta infrastruktūras attīstībā, Talsu pilsētas robežu izmaiņas un citus telpiskos elementus.

Talsi

Talsu pilsētas attīstība ir cieši saistīta ar uzņēmējdarbības vides attīstību un ražošanas teritoriju attīstību, tādēļ perspektīvi jāattīsta industriālās teritorijas. Lai mazinātu transporta slodzi, risināms jautājums par jaunas transporta infrastruktūras (ielas vai ceļa) teritorijas izbūvi Pastendes virzienā, tādējādi novirzot automašīnu plūsmu no pilsētas centra.

Talsu pilsētas kā reģiona attīstības centra attīstības virzieni:

- ekonomisko aktivitāšu paplašināšana – ražošanas un industriālās zonas attīstība, degradēto un potenciāli piesārņoto vietu un citu objektu revitalizācija, publisko pakalpojumu un tūrisma attīstība,
- mājokļu un publisko teritoriju attīstība,
- Talsu vecpilsētas atdzīvināšana,
- transporta, satiksmes infrastruktūras un inženierkomunikāciju uzlabošana.

Talsu pilsētas telpiskajā attīstībā būtisks faktors ir dzīvojamās un publiskās apbūves mijiedarbība, un ilgtspējīga zaļo teritoriju izmantošana pilsētas publiskās ārtelpas veidošanai. Pilsētas centra apbūve ir jaukta dzīvojamā, darījumu un publiskās dzīves telpa. Centra apbūves telpa jāveido ar pievilcīgu arhitektūru, saglabājot kultūrvēsturisko mantojumu un ainavu, kur tiek ienests laikam atbilstošs jauns un moderns akcents. Dzīvojamās un publiskās apbūves teritorijās ietilpst mazstāvu un daudzstāvu apbūve, kas mijas ar publisko apbūvi un iekļauj sevī vieglās ražošanas uzņēmumus. Te jābūt pieejamām zaļām teritorijām, kas nodrošina aktīvu un patīkamu pilsētas publisko ārtelpu.

Pilsētas dabas un rekreācijas teritorijas veido pilsētas zaļo telpu, saglabājot pilsētas ainaviskās vērtības. Šīs teritorijas jāiekļauj visās funkcionālajās telpās. Jāturpina labiekārtot pilsētas ūdensmalas, tās veidojot pieejamas un aktīvai atpūtai piemērotas. Industriālās un rūpnieciskās teritorijas veidojamas pievilcīgas uzņēmējdarbībai, tās nepieciešams revitalizēt, sakārtojot transporta, satiksmes un inženierkomunikāciju infrastruktūru. Industriālās un rūpnieciskās teritorijās ietilpst arī tehniskās apbūves teritorijas.

Plānojot pilsētas teritoriju detalizēti, dažādu funkciju teritorijas jāplāno tā, lai tās funkcionāli savstarpēji netraucētu. Rodoties konfliktam, telpas ir jāatdala.

Areāls ap Talsu pilsētu noteikta kā **piepilsēta**, kur izvērtējama un īstenojama Talsu pilsētas robežu paplašināšana, ņemot vērā jau esošās funkcionālās saites dzīvojamās apbūves attīstībā, publisko pakalpojumu, ielu un inženiertīklu nodrošināšanā.

Attēls 6: Talsu telpiskā struktūra

Sabile

Sabile terasveidīgi izvietojusies Abavas upes senlejas skaistākajā un dziļākajā posmā Talsu novada dienvidu daļā. Sabiles pilsētas un Abavas pagasta teritorija daļēji atrodas īpaši aizsargājamā kultūrvēsturiskā teritorijā "Abavas ieleja" un dabas parkā "Abavas senleja", bagāta ar vietējas nozīmes arheoloģijas pieminekļiem – kapsētām un senkapiem. Sabiles pilsētas vēsturiskais centrs ir valsts aizsargājamais pilsētbūvniecības piemineklis, kas dod priekšstatu par Kurzemes mazpilsētas attīstību no 15. līdz 20.gadsimtam.

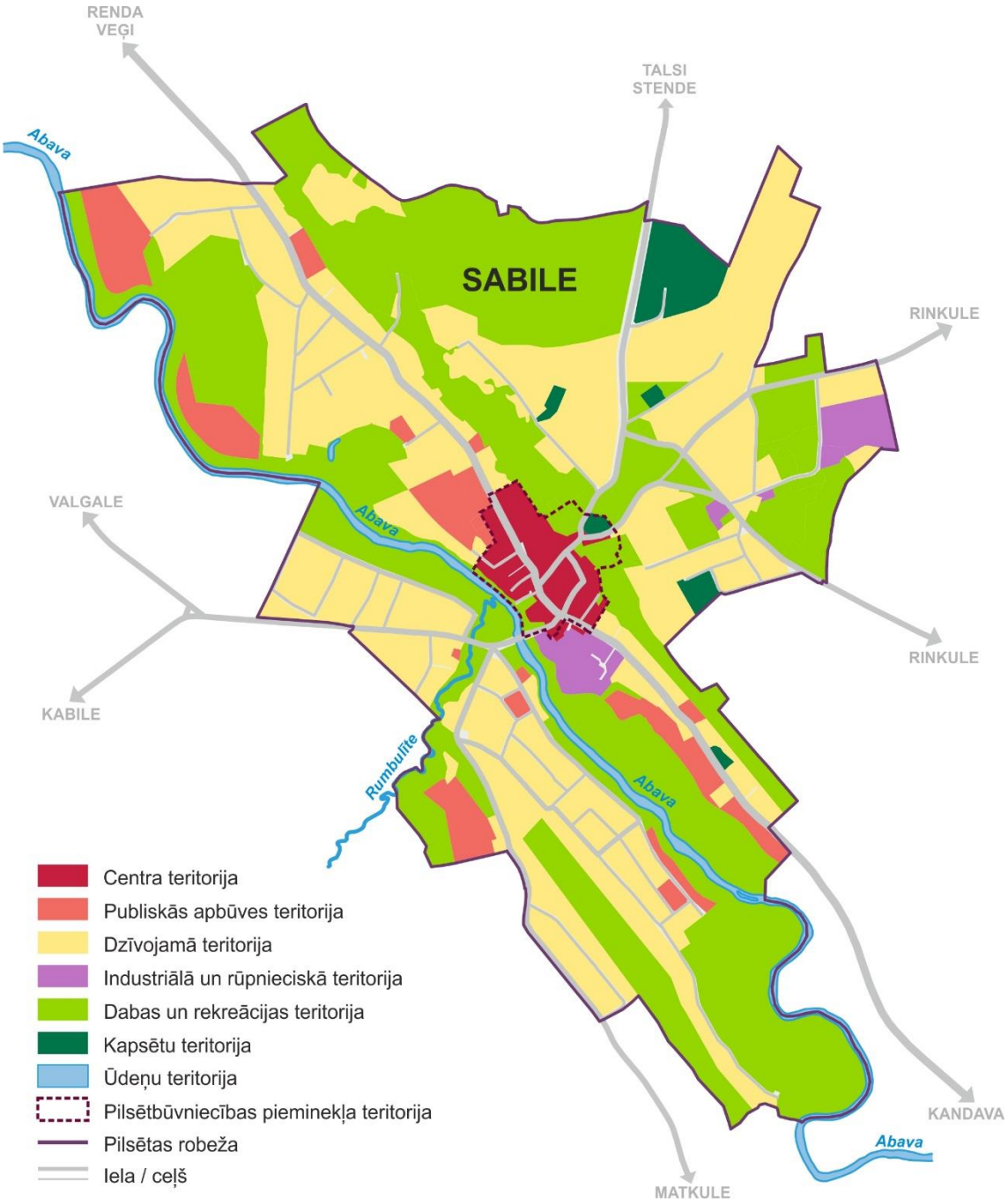

Attēls 7: Sabiles telpiskā struktūra

Stende

Stende ir veidojusies kā ciemats pie stacijas "Stende" ap 1897.gadu, sakarā ar Ventspils – Ribinskas dzelzceļa būvi. Pilsēta ar rūpniecisko apbūvi, tur plānotas ražošanas un industriālās teritorijas.

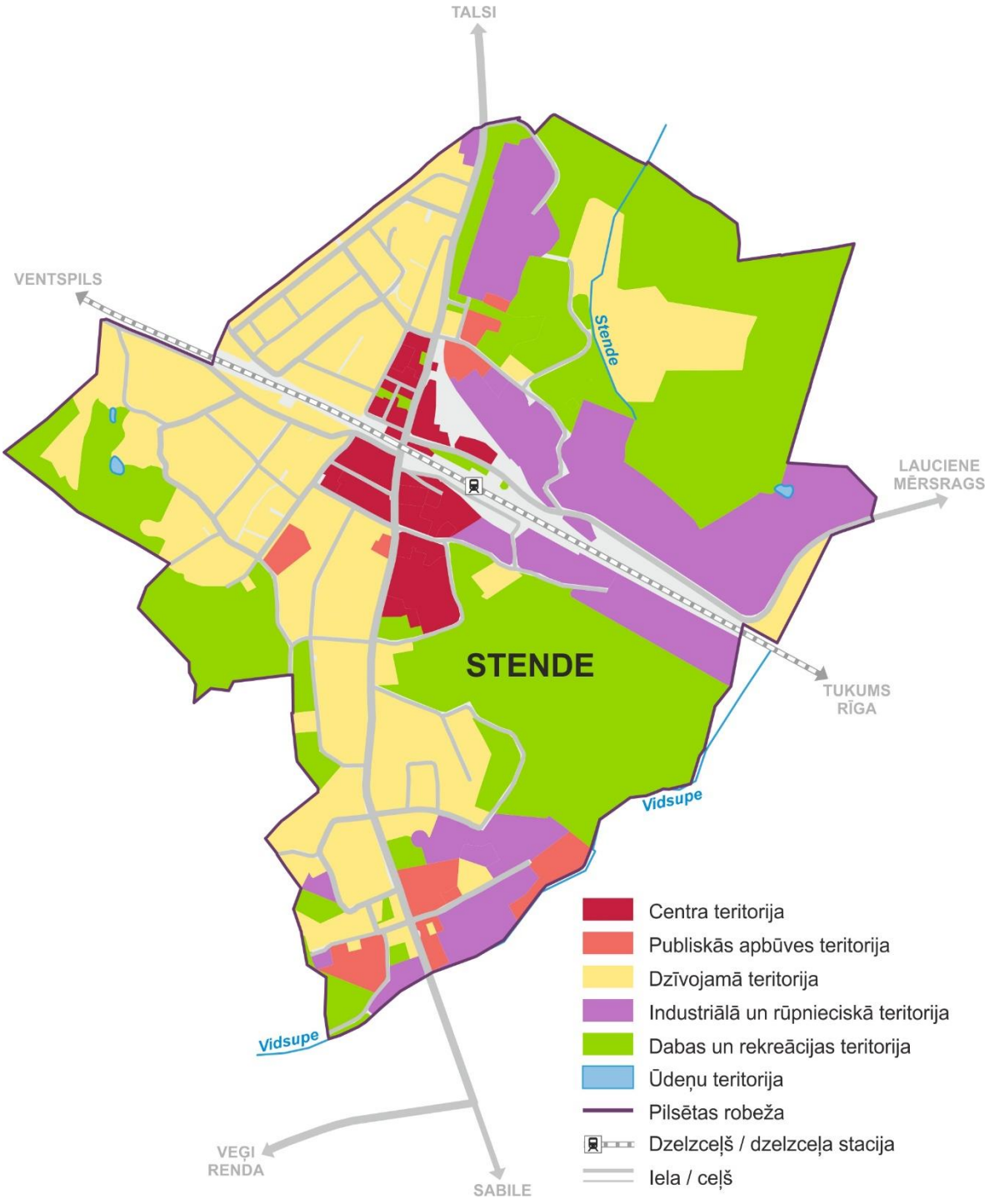

Attēls 8: Stendes telpiskā struktūra

Valdemārpils

Valdemārpils (līdz 1926. gadam Sasmaka) atrodas 16 km uz ziemeļiem no Talsiem, Sasmakas ezera krastā. Sasmaka pārdēvēta par Valdemārpili, godinot tās apkaimē dzimušā tautiskās kustības vadītāja Krišjāņa Valdemāra piemiņu. Valdemārpils vecpilsēta ir valsts aizsargājamais pilsētbūvniecības piemineklis.

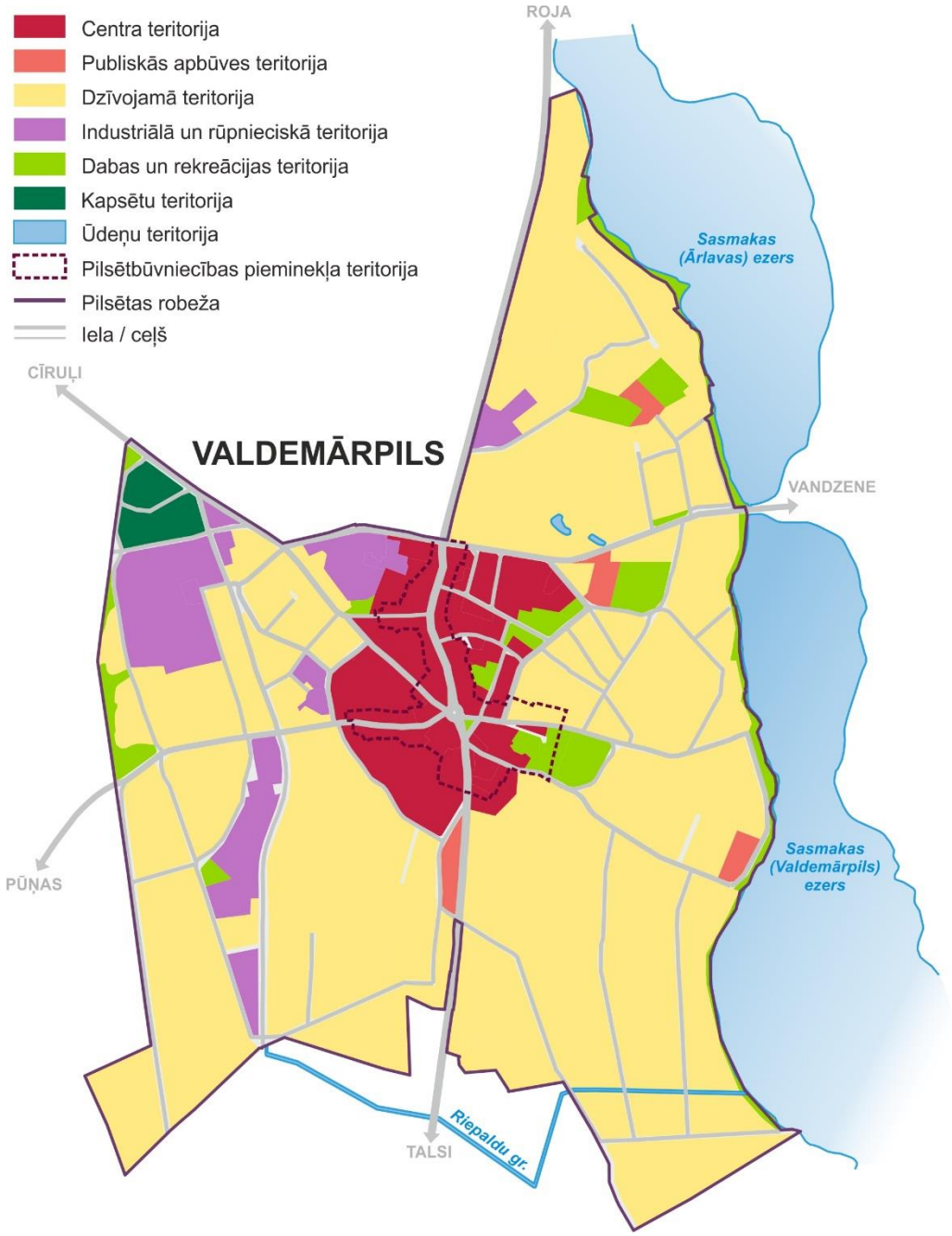

Attēls 9: Valdemārpils telpiskā struktūra

Novada nozīmes pilsētu attīstības virzieni:

- ekonomisko aktivitāšu paplašināšana – ražošanas un industriālās zonas attīstība Stendē,
- degradēto un potenciāli piesārņoto vietu un citu objektu revitalizācija,
- publisko pakalpojumu un tūrisma attīstība,
- mājokļu un publisko teritoriju attīstība,
- Valdemārpils un Sabiles vecpilsētas atdzīvināšana,
- transporta infrastruktūras un inženiertīklu un to objektu uzlabošana.

Vadlīnijas apdzīvojuma teritoriju plānošanai un attīstībai

1. Talsu novada teritorijas plānojumā, lokālplānojumos, tematiskajos plānojumos jāveicina līdzsvarota, policentriska un hierarhiski strukturēta apdzīvojuma sistēmas attīstība, veicinot mērķētu un kopienu vajadzībās balstītu pilsētu un ciemu attīstības plānu izstrādi un aktivitāšu īstenošanu.
2. Lai veicinātu novada teritorijas policentrisku attīstību, perspektīvā jāstiprina novada nozīmes attīstības centru funkcijas, turpinot attīstīt gan daudzveidīgus pakalpojumus, gan transporta saites un inženiertīklus, gan dažāda veida mājokļus – savrupmājas, daudzdzīvokļu mājas u.c., rezervējot teritorijas publiskajai apbūvei, publiskajai ārtelpai un industriālo teritoriju attīstībai.
3. Pilsētu un ciemu attīstībā priekšroku jādod iedzīvotāju skaita un apbūves blīvuma paaugstināšanai, izvairoties no apdzīvotu vietu nepamatotas izplešanās uz dabas teritoriju un lauksaimniecības teritoriju rēķina.
4. Nepieciešamības gadījumā jāizvērtē un jāpaplašina Talsu pilsētas robežas, izvērtējot iespējas pilsētas teritorijā iekļaut piepilsētas ciemus, lai sekmētu vienotas apbūves un infrastruktūras (ielas un inženiertīklu) attīstību, bet saglabājot unikālās katra ciema vērtības.
5. Ņemot vērā ciemos aizvien sarūkošu iedzīvotāju skaita tendenci, turpmākā plānošanas procesā pārskatīt turpmāko ciemu statusu, izņemot piekrastes ciemus.
6. Jāveicina piekrastes ciemu inženiertehniskās infrastruktūras (t.sk. ūdenssaimniecības) attīstība un vides aizsardzība (t.sk. atkritumu apsaimniekošanu), lai tā būtu atbilstoša pastāvīgai dzīvesvietai un mazinātu vides piesārņojumu.
7. Nav pieļaujama jaunu dzīvojamo apbūves teritoriju plānošana cieši gar esošajiem transporta koridoriem.
8. Jāuzlabo apdzīvotu vietu kvalitāte, attīstot publisko infrastruktūru un publisko ārtelpu, nodrošinot vides pieejamību, kā arī veidojot izteiktākas centrālās publiskās socializēšanās vietas pilsētā un ciemos, kur pulcēties kopienai, nodrošināt informācijas pieejamību, veidot pakalpojumu pudurus.
9. Plānojot visa veida infrastruktūras attīstību, jāizvēlas videi draudzīgi un klimatneitrāli risinājumi.

10. Plānojot jaunu mājokļu, sociālo un citu pakalpojumu objektu, darbavietu attīstīšanu, iespēju robežās jāizmanto jau esošā infrastruktūra un neizmantotās, pamestās apbūves teritorijas.
11. Jāsekmē mājokļu piedāvājuma paplašināšana, atbalstot tādas jaunas dzīvojamās apbūves veidošanu, kas iekļaujas esošajā pilsētvidē un ainavā.

3.3. Galvenie transporta koridori

Kvalitatīva, integrēta un droša transporta infrastruktūra ir būtisks attīstības priekšnoteikums ikvienai teritorijai, arī Talsu novadam. Talsu novada **galvenie transporta koridori** nodrošina iekšēju un ārēju novada sasniedzamību, kā arī starptautiskus, nacionālus un reģionālus savienojums. Transporta infrastruktūru veido esošie un plānotie autoceļi, dzelzceļi, perspektīvā attīstāmi mobilitātes punkti, mobilitātes maršruti, esošā un attīstāmā gājējiem un velobraucējiem piemērota infrastruktūra u.c. satiksmes infrastruktūra.

Transporta infrastruktūras telpiskās attīstību perspektīvu veido esošie autoceļi, t.sk. plānotā transporta infrastruktūras attīstības teritorija Talsos, perspektīvā attīstāmie mobilitātes punkti, transporta mezgli, esošā un attīstāmā gājējiem un velobraucējiem piemērota infrastruktūra u.c. satiksmes infrastruktūra.

Velosatiksmes infrastruktūras attīstība nodrošināma gan **starptautisko velomaršrutu** – EuroVelo 10 (apkārt Baltijas jūrai) un Eurovelo 13 (Dzelzs priekškara maršruts) koridorā, gan pilsētu un ciemu transporta infrastruktūrā, veidojot **ērtu un integrētu infrastruktūru** velobraucējiem vietās, kur tas nepieciešams (droši savienojumi ar izglītības iestādēm, drošas velonovietnes).

Būtisks transporta elements Talsu novadā ir **mazās kravu un jahtu ostas** Mērsragā un Rojā, kā arī plānotā jahtu un laivu piestātne Kolkā, kuru attīstot, tiktu pilnveidotas un paplašinātas burāšanas iespējas, ilgtspējīgi izmantots un dažādots piekrastes potenciāls, nodrošinot vienas dienas burāšanas attālumu maršrutā Ventspils – Kolka, Kolka – Roja / Mērsrags / Jūrmala, jo ir vidus ceļš starp Ventspils jahtu ostu un jahtu ostām Rīgas jūras līča piekrastē.

Dzelzceļa līnija Zilupe–Krustpils–Jelgava–TukumsII–Ventspils, kas šķērso Talsu novada teritoriju (dzelzceļa stacijā Stendē) tiek izmantota kravu tranzītam. Tas ir Austrumu-Rietumu transporta koridors starp Ventspils ostu un Krieviju, un Baltkrieviju, un tālākām valstīm Austrumos.

Mobilitātes punkti, kas nodrošina ērtu pārsēšanos, paredzēti reģionālas nozīmes attīstības centrā – Talsos (reģionālas nozīmes mobilitātes punkts) un novada nozīmes attīstības centros - Stendē, Sabilē, Valdemārpilī, Rojā, Mērsragā, Dundagā un Kolkā (vietējas nozīmes mobilitātes punkti). Izceļams arī Talsu un Stendes mobilitātes punktu savienojums, kas nākotnē varētu ļaut izmantot dzelzceļa satiksmi, ja dzelzceļa līnijā Rīga – Ventspils tiktu atjaunoti pasažieru pārvadājumi, ņemot vērā dzelzceļa kā sabiedriskā transporta mugurkaula plānoto nozīmi. Neatkarīgi no mobilitātes punkta atrašanās vietas, tā galvenais uzdevums ir ikvienam nodrošināt ērtus un integrētus dažāda transporta veida savienojumus vienkopus, lai mainītu iedzīvotāju pārvietošanās paradumus.

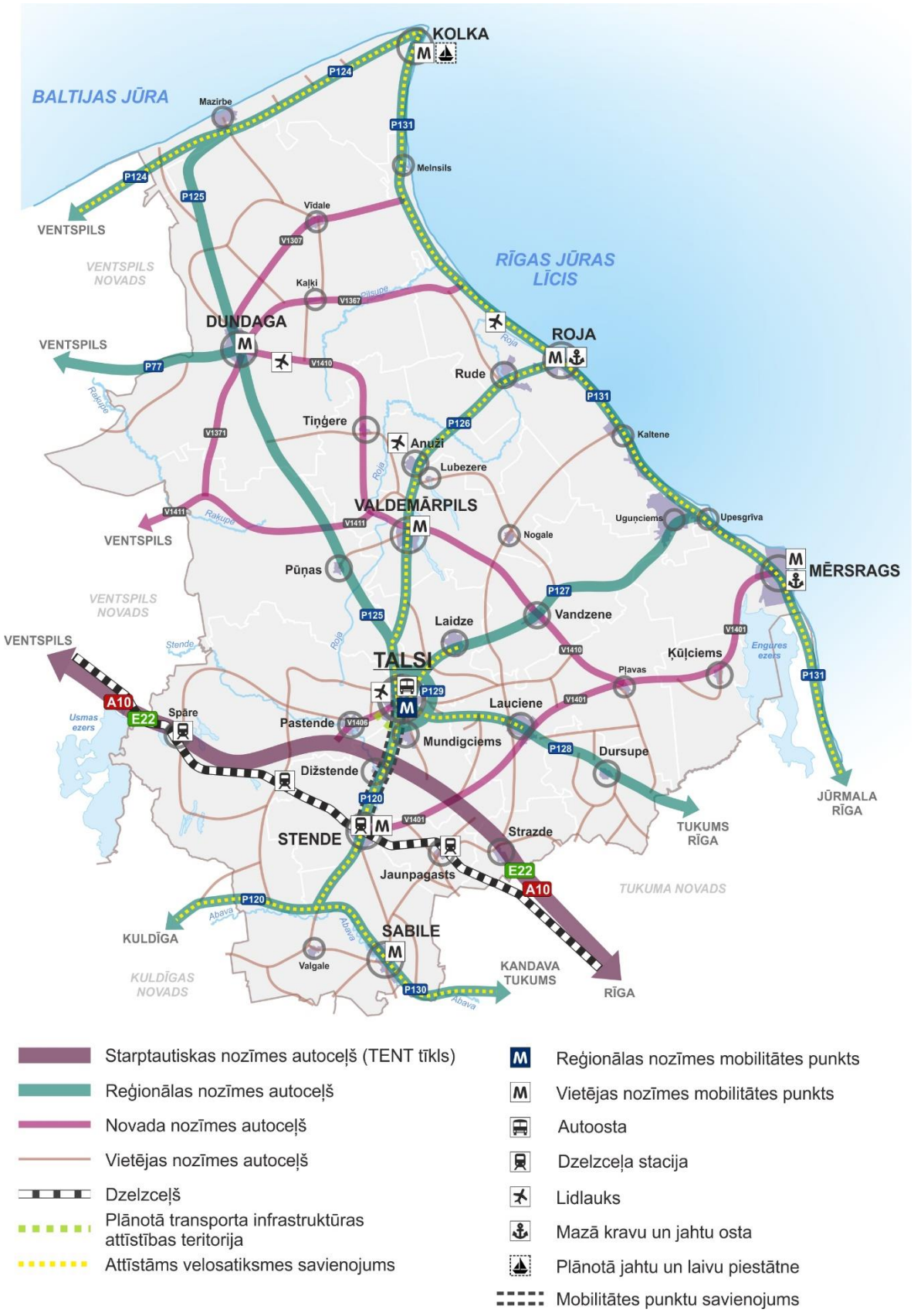

Attēls 10: Galvenie transporta koridori un infrastruktūra

Autoceļi	Autoceļa numurs / nosaukums	Skaidrojums / funkcija
Starptautiskas nozīmes autoceļš	Valsts galvenais autoceļš **A10 (E22)** Rīga - Ventspils	Autoceļš A10 (Eiropas transporta tīkla (TEN-T) ceļu pamattīkls) nodrošina ātras transporta plūsmas satiksmes iespējas un starptautisku savienojamību Talsu novadā.
Reģionālas nozīmes autoceļš	Valsts reģionālie autoceļi: • **P124** Ventspils-Kolka • **P125** Talsi–Dundaga–Mazirbe • **P126** Valdgale–Roja • **P127** Talsi – Upesgrīva, • **P128** Sloka –Talsi • **P129** Talsu apvedceļš • **P120** Talsi–Stende–Kuldīga • **P77** Ventspils-Dundaga • **P131** Tukums-Ķesterciems-Mērsrags-Kolka	Savienojumi starp Talsu novada pilsētām un lielākajiem ciemiem, kā arī citām Kurzemes reģiona pilsētām. Valsts reģionālie autoceļi nodrošina arī piekrastes teritoriju sasniedzamību, kā arī ostu sasniedzamību.
Novada nozīmes autoceļš	Valsts vietējie autoceļi: • **V1307** Dundaga-Melnsils • **V1371** Ģibzde – Dundaga • **V1367** Dundaga - Ģipka • **V1401** Stende-Lauciene-Mērsrags • **V1406** Talsi – Remeši • **V1410** Valdemārpils – Pļavas – Sviķi • **V1411** Valdemārpils – Pope	Savienojumi starp pārējiem novada attīstības centriem un valsts galveno autoceļu A10, un valsts reģionālajiem autoceļiem, un Mērsraga ostu.
Vietējas nozīmes autoceļš	Valsts vietējie autoceļi un pašvaldības ceļi	Nodrošina iekšējo novada sasniedzamību un pakalpojumu saņemšanu.
Plānotā transporta infrastruktūras attīstības teritorija	Kā plānotā transporta infrastruktūras attīstības teritorija tiek noteikta un attēlota iespējamais Talsu pilsētas **apvedceļa turpinājums** Ģibuļu pagasta teritorijā kā ceļš vai pilsētas teritorijā, kā iela, ja tiek grozīta Talsu robeža.	

Vadlīnijas transporta infrastruktūras attīstībai un plānošanai

1. Jānodrošina drošas un kvalitatīvas ceļu, ielu, ietvju, stāvlaukumu infrastruktūras attīstība.
2. Jāpārbūvē pašvaldības, valsts reģionālas un vietējas nozīmes autoceļi, lai nodrošinātu visu apdzīvoto vietu sasniedzamību (pa melnā seguma ceļiem) un labu satiksmi ar blakus novadiem un apdzīvotajām vietām.
3. Jāuzlabo pilsētas un ciemu galveno ielu seguma kvalitāte.

4. Veicot ielu pārbūvi, jāveicina tādi infrastruktūras attīstības projekti, kas iekļauj satiksmes mierināšanas pasākumus un ielas telpas integrētu plānošanu un sabiedriskā transporta infrastruktūras attīstība.
5. Apdzīvotajās vietās jāparedz energoefektīva ielu apgaismojuma izveide un modernizācija.
6. Sekmēt vienotu un savstarpēji saskaņotu sabiedriskā transporta sistēmu veidošanu, nodrošinot optimālas pārvietošanās iespējas visiem novada iedzīvotājiem, uzņēmējiem un tūristiem.
7. Pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentos jāparedz veloceļu tīklu izveide, ielas kājāmgājējiem, pastaigu un tūrisma takas.
8. Attīstāmi velosatiksmes savienojumi no Talsiem uz novada pārējām pilsētām, Talsu piepilsētas ciemiem un tuvākajiem ciemiem, piemēram, Pastende, Lauciene, Laidze u.c.
9. Jāatbalsta transporta un loģistikas pakalpojumu attīstība, veicinot transporta apkalpes infrastruktūras tīkla izveidošanu un attīstīšanu pie galvenajiem transporta koridoriem (autoceļš A10 (E22), reģionālie autoceļi), radot uzņēmējdarbības attīstībai atbalstošu vidi un pakalpojumu nodrošinājumu.
10. Ņemot vērā lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares nozīmīgo lomu novada ekonomikā, veicināt pašvaldības grants seguma ceļu seguma kvalitātes uzlabošanu.
11. Veicot ainavisko ceļu pārbūvi un nodrošinot kvalitatīvu segumu, vienlaicīgi pēc iespējas saglabājams ceļa raksturs, ainava un izteiksmīgums.
12. Plānojot izmaiņas teritorijas struktūrā, vispirms jārenovē esošās apdzīvotās vietas ar jau pastāvošo transporta infrastruktūru, tās labiekārtojot un paplašinot, nevis veidot jaunas apbūves teritorijas, kas prasītu papildus jaunu ceļu tīklu izbūvi.
13. Apbūve jāplāno tādā attālumā no autoceļiem, kas neprasa papildus pasākumus aizsardzībai pret autotransporta radīto troksni, izplūdes gāzēm un citu negatīvo ietekmi.
14. Atbalstīt elektrotransporta (elektromobiļu, elektrovelosipēdu) uzlādes, nomas un tehniskās apkopes staciju veidošanu.
15. Paredzēt labiekārtotu stāvlaukumu veidošanu pie maģistrālajiem autoceļiem, pie populāriem rekreācijas un tūrisma objektiem, veicinot ērti pieejamu ēdināšanas, atpūtas un informācijas ieguves pakalpojumu sniegšanu autoceļu lietotājiem.
16. Ostu attīstība - Kolkā prioritāri paredzama jahtu un laivu piestātnes attīstība saiknes virzībai ar citām piestātnēm un mazajam ostām Latvijā un Igaunijā, iekļaujot to vienotā plānotā piestātņu tīklā. Rojas ostas piestātņu pārbūve.
17. Novada teritorijā izskatāma iespēja attīstīt mazās aviācijas lidlaukus, kas izmantojami tūrisma un citu saimniecisko mērķu attīstībai.

3.4. Inženiertīkli, industriālo un rūpniecisko teritoriju attīstība

Ņemot vērā novada ģeogrāfisko novietojumu pie starptautiskas un reģionālas nozīmes autoceļiem, dzelzceļa līniju un inženiertehniskās infrastruktūras esamību, kā arī esošās kravu un jahtu ostas, Talsu novada teritorijā ir labi priekšnoteikumi daudzveidīgas uzņēmējdarbības attīstībai, kas iekļauj gan pakalpojumu attīstību, izmantojot piekrastes un kopējo novada dabas bagātību un kultūrvēsturisko mantojumu, mazo ostu attīstību, kā arī industriālo teritoriju attīstību.

Industriālās un rūpnieciskās apbūves teritorijas ir attīstītas pilsētās un ciemos, kā arī lauku teritorijā, racionāli izmantojot esošos resursus, infrastruktūru un jau vēsturiski veidojušās industriālās un rūpnieciskās apbūves teritorijas, kuras mērķtiecīgi plānojot, ieguldot resursus un attīstot, tiek veicināta novada ekonomiskā izaugsme, kā arī nodrošināta optimāla pašvaldības investīciju atdeve.

Industriālās un rūpnieciskās apbūves teritorijas attīstās lielāko autoceļu, dzelzceļa līnijas, esošo ostu un maģistrālo inženiertīklu tuvumā. Kā īpaši atbalstāmas industriālās zonas noteiktas teritorijas:

- apdzīvotajās vietās un to pievārtē – Talsos, Stendē, Dundagā, Jaunpagastā, Kolkā,
- pie esošām kravas un jahtu ostām Rojā un Mērsragā,
- derīgo izrakteņu ieguves teritorijas.

Vadlīnijas industriālo un rūpnieciskās apbūves teritoriju attīstībai un plānošanai

1. Jaunas industriālās un rūpnieciskās apbūves zonas plānot tuvu esošām ražošanas teritorijām ar pieeju inženiertīkliem un to paplašināšanas iespējām, kā arī lai mazinātu varbūtējo negatīvo ietekmi uz citām teritorijām.
2. Racionāli izmantot, iesaistīt apritē un attīstīt esošo inženiertīklu infrastruktūru.
3. Industriālām un rūpnieciskās apbūves teritorijām jānodrošina laba sasniedzamība un nepieciešamā inženiertīklu infrastruktūra.
4. Sekmēt uzņēmējdarbības vides attīstību, t.sk. bioekonomikas attīstību lauku teritorijā.
5. Veicināt labvēlīgas uzņēmējdarbības vides veidošanu, īpaši atbalstot uz zināšanām, pētniecību un videi draudzīgām tehnoloģijām balstītu inovatīvo ražošanu, rūpniecisko gala produktu ar augstu pievienoto vērtību.
6. Atbalstīt mazo kravas un jahtu ostu attīstību, paplašinot gan burātājiem pieejamo pakalpojumu klāstu, gan uzlabojot ostu infrastruktūru kravu pārvadājumiem. Ostu un tām piegulošo teritoriju attīstība jāplāno integrēti.

Vadlīnijas inženiertīklu un objektu attīstībai un plānošanai

1. Teritorijas attīstības plānošanas dokumentos jāparedz visu pilsētu un ciemu apbūves teritoriju inženiertīklu un to objektu apgādes nodrošinājums.
2. Jāturpina inženiertīklu - ūdensapgādes, kanalizācijas un siltumapgādes pārbūve un modernizācija, infrastruktūras pakalpojumu kvalitātes paaugstināšana un pieejamība.
3. Jānodrošina atbilstošas energoapgādes jaudas gan ražošanas, gan publiskā sektora, gan mājsaimniecību vajadzībām.
4. Jāveicina platjoslas interneta tīkla pārklājums un telekomunikāciju sakaru kvalitātes uzlabošana visā novada teritorijā, īpaši nodrošinot mūsdienu prasībām atbilstošu kvalitāti vasaras sezonā piekrastes teritorijās.
5. Jāparedz mūsdienu prasībām atbilstošu informācijas sistēmu izveide, nodrošinot augstas kvalitātes infrastruktūru - telekomunikācijas un datu pārraides tīklus.
6. Lai racionāli izmantotu teritoriju, jāparedz pēc iespējas kompakta visu inženiertīklu koncentrēšana koridoros gar valsts autoceļiem un pašvaldības ceļiem.
7. Nodrošināt atkritumu apsaimniekošanas, šķirošanas infrastruktūras attīstību.
8. Jāveicina industriālo un rūpnieciskās apbūves teritoriju un transporta apkalpes infrastruktūras tīkla izveidošana un attīstīšana ap starptautiskas un reģionālas nozīmes autoceļiem.
9. Jāprecizē rūpniecisko un tehnisko avāriju riska objektu izvietojums un teritoriju robežas, teritorijas plānojumā jānosaka ierobežojumi ap šīm teritorijām.
10. Jāparedz hidrotehnisko inženierbūvju pārbūve un atbilstoša uzturēšana.
11. Visā teritorijā atbalstāma "zaļā enerģija" – alternatīvo energoapgādes veidu un videi draudzīgu tehnoloģiju attīstība, izmantojot atjaunīgos energoresursus - koksni (piemēram, ciršanas atliekas, sīkkoksni u.c.), salmus, biogāzes, zemes/ūdens siltumsūkņi, saules, vēja enerģiju u.c.
12. Teritorijas plānojumā nosakāmas detalizētas prasības vēja elektrostaciju, vēja parku un saules paneļu parku attīstībai.

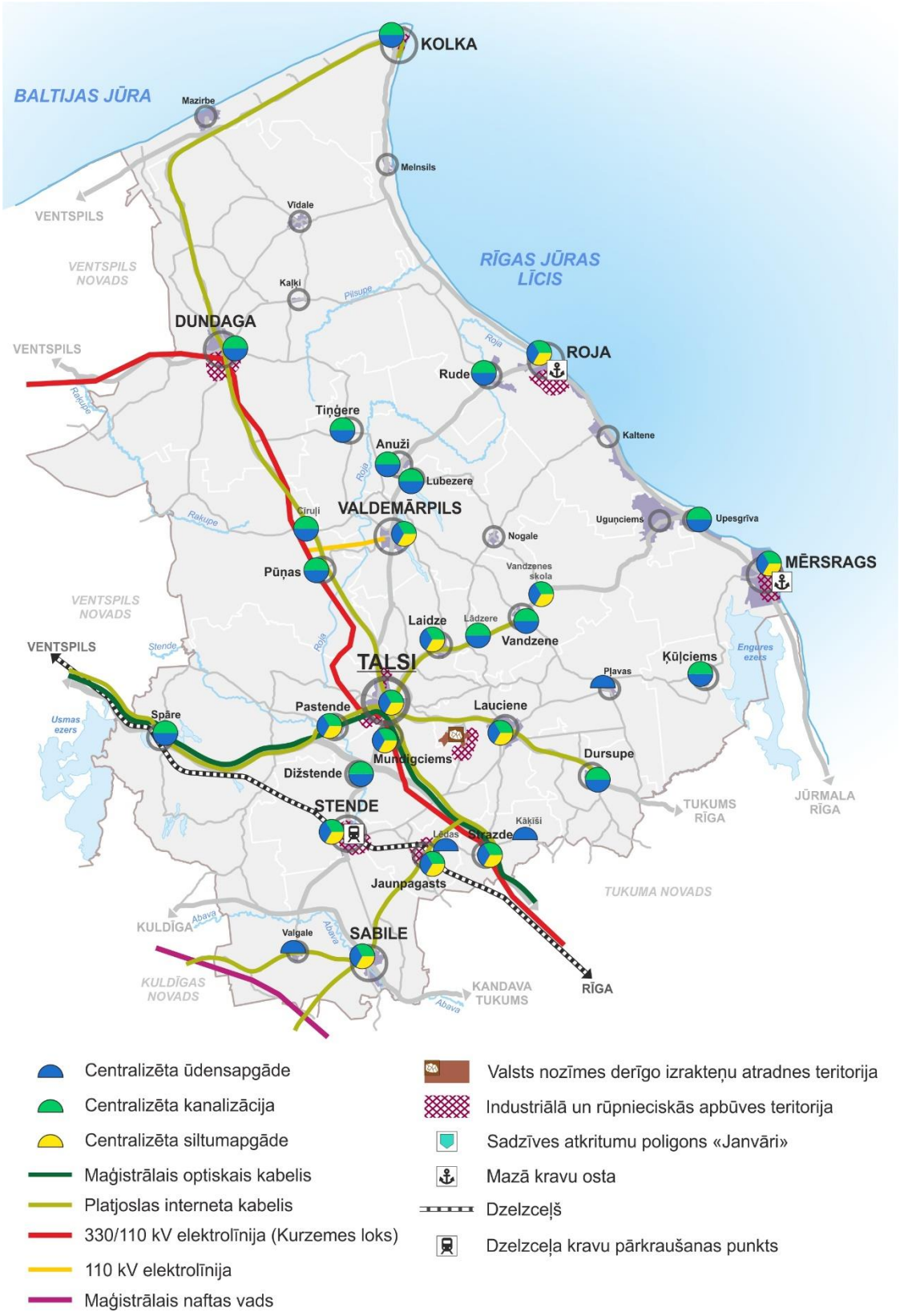

Attēls 11: Galvenie inženiertīkli, industriālās un rūpnieciskās teritorijas

3.5. Dabas teritoriju telpiskā struktūra un ainaviski vērtīgās teritorijas

Talsu novada dabas teritoriju telpiskās struktūras galvenie elementi ir:

- **Lauku teritorija**, kurā ietilpst:
  - mežsaimniecības teritorijas,
  - lauksaimniecības teritorijas,
  - ūdeņu teritorijas,
  - derīgo izrakteņu atradņu teritorijas.
- **Rīgas jūras līča un Baltijas jūras piekrastes teritorija,** kas ir viens no būtiskākajiem dabas un tūrisma resursiem novadā (t.sk. veicina kopējo ekonomisko attīstību).
- **Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas** (Natura2000)[14].
- **Ainaviski vērtīgās teritorijas** jeb ainavu telpa.

Lauku teritorijas

Lauku teritorijas ir jaukta izmantošanas veida telpas ārpus pilsētām un ciemiem ietver lauksaimniecības un mežu teritorijas, ūdeņus, ekonomisko aktivitāšu teritorijas – derīgo izrakteņu ieguves teritorijas u.c., kā arī iekļauj īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kurās noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi.

Daudzveidīgo lauku teritoriju un kvalitatīvas vides nodrošināšanas mērķis ir lauku teritoriju sociālās un ekonomiskās attīstības veicināšana. Lauku apvidu aktivizēšanai galvenokārt jānotiek, maksimāli izmantojot pieejamos resursus, teritoriju atšķirīgo izmantošanu, saglabājot tradicionālās nozares, orientējot tās uz specializāciju un saistītu nozaru attīstību.

59% no Talsu novada teritorijas aizņem **meži**. Mežsaimniecība ir svarīga ekonomikas nozare Talsu novadā. Mežsaimniecībai nozīmīgākās teritorijas ir ar potenciālu konkurētspējīgai mežsaimniecībai un prioritāti mežu saimnieciskajai izmantošanai – lielākie vienlaidus mežu masīvi Dundagas un Kolkas pagastos. Mežsaimniecības teritoriju izmantošanas mērķis ir ilgtspējīga mežsaimniecība un mežu apsaimniekošana, sabalansējot mežu izmantošanas ekonomiskos, ekoloģiskos un sociālos aspektus.

27% no Talsu novada teritorijas aizņem **lauksaimniecībā** izmantojamā zeme. Lauksaimniecības attīstība tiek atbalstīta visā novada teritorijā. Lauksaimniecībai nozīmīgās teritorijas raksturo meliorētās lauksaimniecības zemju platības un augstāka lauksaimniecības zemju vērtība, kurās ir potenciāls konkurētspējīgai lauksaimniecībai un lauksaimniecība noteikta kā prioritāte, saglabājot, attīstot un atbalstot visa veida lauksaimniecisko darbību, īpaši atbalstot lielražošanu, lauksaimniecības produkcijas pārstādi un bioloģisko lauksaimniecību. Lauksaimniecības teritoriju saglabāšana un attīstība ir

[14] Dabas aizsardzības pārvalde, www.daba.gov.lv (2021)

svarīga, lai nodrošinātu lauksaimniecības zemes kā resursa racionālu un daudzveidīgu izmantošanu visu veidu lauksaimnieciskajai darbībai un ar to saistītajiem pakalpojumiem, t.sk. alternatīviem nodarbes veidiem – tūrisms, amatniecība u.c.

Ūdeņu teritorijas ir svarīga Talsu novada lauku teritoriju sastāvdaļa. Teritorija atrodas Ventas upju baseina apgabalā. Talsu novada teritorijā atrodas **19 upju un ezeru** ūdensobjekti un to tiešie sateces baseini. Novada lielākās upes – Dursupe, Roja, Grīva, Abava, Imula, Amula, Stende, Raķupe, Pāce. Novada teritorijā atrodas Latvijā lielākais piejūras ezers – Engures ezers. Engures ezeru un Rīgas jūras līci savieno Mērsraga kanāls, kura ieteka jūrā kalpo kā akvatorija Mērsraga ostai. Pārējie lielākie novada ezeri ir Sasmakas ezers, Spāres ezers, Laidzes ezers, Lubezers, Gulbju ezers, Mordangas, Kāņu ezers.

Neatņemams lauku teritoriju telpiskās struktūras elements ir **derīgo izrakteņu ieguves teritorijas**. Kā prioritāte šajā jomā noteikta rūpnieciska derīgo izrakteņu ieguve un pārstrāde, kā arī cita veida ražošana, kas saistīta ar derīgo izrakteņu ieguvi, īpaši atbalstot videi draudzīgu tehnoloģiju ieviešanu un produkcijas ar augstu pievienoto vērtību radīšanu. Atbalstāma smilts, smilts-grants, dolomīta, kūdras un citu derīgo izrakteņu ieguve normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Rīgas jūras līča un Baltijas jūras piekrastes teritorija

Rīgas jūras līča un Baltijas jūras piekrastes teritorija ir viens no būtiskākajām dabas vērtībām un tūrisma resursiem novadā. Nepieciešams nodrošinot tās kompleksu pārvaldību, apsaimniekošanu un attīstību (autostāvvietu izveide, atkritumu apsaimniekošana, vides pieejamības nodrošināšana, drošības un civilās aizsardzības nodrošināšana, labiekārtojums u.c. integrētu rīcību un aktivitāšu īstenošana).

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Natura 2000 teritorija[15]	Teritoriālais iedalījums	Kopējā platība, ha
Rīgas līča rietumu piekraste	Kolkas, Rojas, Mērsraga pagasts, Tukuma novads, Jūrmalas pilsētas daļa (Jaunķemeri)	132 172
Irbes šaurums	Dundagas pagasts, Kolkas pagasts	172 412
Abavas senleja	Ģibuļu pagasts, Sabiles pilsēta, Abavas pagasts	14858
Engures ezers	Mērsraga pagasts, Ķūļciema pagasts	12 580
Talsu pauguraine	Laidzes pagasts, Laucienes pagasts, Lībagu pagasts	3624
Raķupes ieleja	Dundagas pagasts, Valdgales pagasts, Ventspils novada Ances pagasts un Puzes pagasts	2204
Zemgaļu purvs	Lubes pagasts, Ārlavas pagasts	462
Plunču ezera meži	Ģibuļu pagasts	53

[15] Dabas aizsardzības pārvalde, www.daba.gov.lv (2021)

Natura 2000 teritorija[15]	Teritoriālais iedalījums	Kopējā platība, ha
Stiklu purvi	Valdgales pagasts, Ventspils novada Usmas un Puzes pagasts	7244
Ģipka	Rojas pagasts	161
Ģipkas lankas	Rojas pagasts, Dundagas pagasts	111
Slīteres Nacionālais parks	Dundagas pagasts, Kolkas pagasts	16 365
Daiķu īvju audze	Dundagas pagasts	15
Kaļķupes ieleja	Dundagas pagasts	1119,9
Kadiķu nora	Dundagas pagasts	4
Pāces pļavas	Dundagas pagasts	83
Rukšu purvs	Dundagas pagasts	216

Pārējā novada lauku teritorijā Stratēģija atbalsta **jauktu un daudzveidīgu zemes lietojumu** un dažādu saimniecisko darbību, kuru prioritāte ir aktivitāšu dažādošana visās nozarēs. Teritorijas izmantojamas mežsaimniecības, lauksaimniecības, tūrisma un rekreācijas, ražošanas, derīgo izrakteņu ieguves, dažādu pakalpojumu sniegšanas u.c. mērķiem saskaņā ar pašvaldības plānošanas dokumentos noteikto. Teritoriju attīstības prioritāte – panākt jaukta zemes lietojuma teritoriju ekonomisko attīstību un saimniecisko darbību dažādošanu, nodrošinot lauku teritoriju dzīvotspēju.

Ainavu telpas

Talsu novads raksturojas ar ainavu dažādību un to unikalitāti, tādēļ ainavas ir viena no lielākajām Talsu novada un arī nacionālām vērtībām. Tās ir būtisks novada identitātes un atpazīstamības veidotājs. Ainaviski vērtīgajās teritorijās ir saglabājama to ekoloģiskā, estētiskā, rekreatīvā un sociālā vērtība, nepieļaujot ainavu degradējošu būvju un infrastruktūras attīstību. Ainavas mainās un attīstās laika plūsmā, tāpēc ilgtermiņā attīstāmas jaunas ainaviski vērtīgās teritorijas, atsedzami skatu punkti, ierobežojams apaugums. Novada teritorija ietilpst Kurzemes augstienē, Latvijas ZR daļā, mežainajā piejūras zemienē.

Talsu novadā var izšķirt piejūras, Lībiešu piekrastes, pauguraines, ielejas un aktīvas ekonomiskās darbības ainavas autoceļu apkārtnē. **Pauguraines ainava** raksturīga lielākajā daļā Talsu novada, izteikti – teritorijas vidusdaļā. Abavas senielejas ainavu veido gadu simtos un tūkstošos radies dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma kopums. **Abavas ielejas ainava** Sabiles pilsētā un Abavas pagastā, raksturīga ar izteiktu reljefu, gleznainiem skatiem un plaši zināmiem tūrisma objektiem – Pedvāli, Sabiles vīna kalnu u.c. Ielejas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas – dabas parka - statuss nosaka dabai draudzīgas, maza mēroga ekonomiskās aktivitātes arī turpmāk. Valsts galvenā autoceļa A10 Rīga - Ventspils **pieceļa ainava**, līdz 7-8 km autoceļa abās pusēs, izceļas ar saimniecisko rosību, ekonomisko darbību daudzveidību un blīvāku apdzīvojumu. **Piejūras ainava** raksturīgas novada teritorijā, kas atrodas tuvāk Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastei. Novadā ir Latvijai tradicionālās smilšainās pludmales, taču šeit atrodas arī akmeņainas pludmales un piejūras pļavas, kuras citās Latvijas pludmalēs sastopamas retāk. Piejūras piekrastes neatņemama sastāvdaļa ir

kāpu ainava – jūras bangu un vēja veidotie smilšu kalni, kas virknējas daudzveidīgās formās, nereti vairākās paralēlās joslās.

Lībiešu piekrastes ainavas identitātes veidojošie elementi noteikti teritorijai no Rojas pagasta līdz Ovišiem (Ventspils novads), kur ainavas struktūras pamatā ir apmežota teritorija, kas robežojas ar Baltijas jūru un punktveida ciemu apbūvi, kas savienota ar meža ceļiem. Meža masīvu šķērso valsts reģionālais autoceļš P124 Kolka-Ventspils. Kopumā teritoriju var sadalīt 3 ainavas vizuālās struktūras tipos:[16]

1. Plaša un atklāta pludmale ar unikālo Kolkas ragu un bākām, kas ir dominantes uz vienveidīgā meža masīvu fona,
2. Slēgtā un vienveidīgā apmežotā teritorija ar neizteiktu reljefu, kur slēpjas bioloģiskā daudzveidība,
3. Ciemi, kas ir kā atsevišķas salas meža masīvos. Ciemos ir vislielākā ainavas identitātes elementu daudzveidība un kultūrvēsturiskā bagātība, kas ir ainavas identitātes atslēga.

Stratēģijā izdalīti arī **Latvijas ainavu dārgumi**[17] – Talsu vecpilsēta, Abavas ieleja no Sabiles Vīna kalna, Kolkasrags, kā arī Usmas ezers (Ventspils novada teritorijā), ar ko robežojas Talsu novads. Ainavu dārgumi ir vietas un teritorijas Latvijas laukos, ciemos un pilsētās, kas tiek uzskatītas par īpašām Latvijas vērtībām, neatkarīgi no to aizsardzības statusa un diženuma.

Vadlīnijas mežsaimniecības teritoriju attīstībai un plānošanai

1. Mežu teritoriju prioritāte ir mežu ilgtspējīga apsaimniekošanas attīstība un mežu galveno funkciju – saimniecisko, ekoloģisko un sociālo funkciju īstenošana.
2. Stratēģija atbalsta meža teritoriju prioritāro izmantošanu mežsaimniecības attīstībai – mežsaimniecība, kokmateriālu sagatavošana un ar tiem saistītie pakalpojumi, savvaļas dzīvnieku audzēšanu, rekreācijas un tūrisma būvju un objektu izvietošanu, medību tūrismam, ogošanai un sēņošanai, derīgo izrakteņu ieguvei, pakalpojumu sniegšanai.
3. Meža teritorijas var tikt izmantotas valsts aizsardzības vajadzībām nepieciešamo objektu apbūvei.
4. Veicināt videi draudzīgu mežsaimniecības praksi.
5. Jārada apstākļi mežu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un iedzīvotāju rekreācijas, vides izziņas vajadzību nodrošināšanai.
6. Tajās mežu teritorijās, kurās atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, jebkādas darbības veicamas saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.
7. Jānodrošina meliorācijas sistēmu pilnvērtīga funkcionēšana un to apsaimniekošana.

[16] Avots: https://llufb.llu.lv/dissertation-summary/landscape-architecture/NatalijaNitavska_promoc_darba_kopsavilkums_2014_LLU_LIF.pdf
[17] Avots: https://ainavudargumi.lv/

Attēls 12: Dabas teritoriju telpiskā struktūra

Vadlīnijas lauksaimniecības teritoriju attīstībai un plānošanai

1. Lauksaimniecības teritorijās jāparedz daudzveidīga darbība un apbūve, kas paredz dažādotu lauksaimniecisko izmantošanu, viensētu apbūvi, apbūvi tūrismam, rekreācijai un citai publiskai apbūvei, t.sk. aizsardzības un drošību iestāžu apbūvei, dīķsaimniecību izveidei, derīgo izrakteņu ieguvei, rūpnieciskai apbūvei u.c., cik tālu tas nav pretrunā ar normatīvo aktu prasībām, nepasliktina blakus esošo nekustamo īpašumu izmantošanas iespējas un neapdraud vērtīgo lauksaimniecības zemju saglabāšanu lauksaimnieciskai izmantošanai un ilgtspējīgai attīstībai.
2. Jānodrošina meliorācijas sistēmu pilnvērtīga funkcionēšana un to apsaimniekošana.
3. Jāveicina viensētu saglabāšanu ar tradicionālo apbūves struktūru un piekļuves iespējām (zemes nodalīšana), attīstoties lauksaimniecības teritorijām.
4. Teritorijas plānojumā noteikt ierobežojumus jaunu lauksaimniecības dzīvnieku ēku attīstībai un pesticīdu lietošanai dzīvojamās apbūves tuvumā.
5. Nav pieļaujama vērtīgu lauksaimniecības zemju degradēšana, apmežošana, aizaudzēšana ar krūmiem un meliorācijas sistēmu sagraušana.
6. Stratēģija atbalsta neizmantoto un mazvērtīgo lauksaimniecības zemju apmežošanu, bet nepieļauj ainavas daudzveidības un estētiskās kvalitātes samazināšanos ainaviski nozīmīgās teritorijās, nepieļauj labas panorāmas skatu zaudēšanu un kultūrvēsturiski nozīmīgu objektu aizsegšanu.
7. Tiek atbalstīta teritoriju izmantošanas dažādošana – dzīvojamā apbūve, publiskā apbūve, rūpnieciskā apbūve, derīgo izrakteņu ieguve, tehniskā apbūve, mežsaimnieciska izmantošana, ūdenssaimnieciska izmantošana.
8. Jāsekmē esošo un jaunu lauksaimniecības uzņēmumu izveidošana un darbība, veidojot produktīvas un tehnoloģiski modernas saimniecības.

Vadlīnijas derīgo izrakteņu teritoriju attīstībai un plānošanai

1. Īpašu uzmanību pievērst pasākumiem, kas ierobežo trokšņa, putekļu un cita veida piesārņojumu, mazina negatīvo ietekmi uz dabas vidi un cilvēku dzīves vidi, satiksmes drošību, pazemes ūdens resursiem u.c. derīgo izrakteņu ieguves karjeriem pieguļošajās teritorijās.
2. Stratēģija atbalsta derīgo izrakteņu ieguvi arī citās novada teritorijās - lauksaimniecības zemēs un meža zemēs, atbilstoši normatīvo aktu prasībām un pirms tam veicot detalizētu ģeoloģisko izpēti un, ja nepieciešams, ietekmes uz vidi novērtējumu.

Vadlīnijas īpaši aizsargājamo teritoriju attīstībai un plānošanai

1. Teritoriju izmantošanu nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.
2. Ņemami vērā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānos noteiktie apsaimniekošanas pasākumi teritoriju dabas vērtību saglabāšanai.
3. Plānojot ar tūrismu un atpūtu saistītas aktivitātes, jāizvairās no paaugstinātas slodzes radīšanas uz ekosistēmām.

Vadlīnijas ainaviski vērtīgo teritoriju jeb ainavu telpu attīstībai un plānošanai

1. Nodrošināt novada vērtīgo ainavu un to daudzveidības saglabāšanu.
2. Izvērtēt novada ainavas un to saglabāšanu, attīstību, izstrādājot kompleksu ainavu tematisko plānojumu.
3. Īstenot saskaņotu zemes izmantošanas politiku, lai ainaviskās vērtības netiktu degradētas tuvredzīgu un neapdomātu aktivitāšu dēļ.
4. Tradicionālā zemes izmantošanas veida un saimnieciskās darbības turpināšana, jaunajām tehnoloģijām nenonākot pretrunā ar ainaviskajām vērtībām.
5. Uzņēmējdarbības un tūrisma pakalpojumu infrastruktūras attīstība saistībā ar ainavu telpas kvalitātes palielināšanu.
6. Ainavas uzturēšana un kopšana, saglabājot reljefu, attīstot tā atsevišķos elementus, jaunu ainavu veidošana nesakoptās, pamestās un degradētās teritorijās
7. Saglabājami un atsedzami ainaviskie skati un ainaviskie ceļi.

Vadlīnijas piekrastes un ūdeņu teritoriju attīstībai un plānošanai

1. Nodrošināt strukturētu pieejamību Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastei un publiskajiem ūdeņiem.
2. Nodrošināt publisko ūdeņu apsaimniekošanas plānu izstrādi un ieviešanu.
3. Izvērtēt novada publiskos ūdeņus un to attīstību, izstrādājot kompleksu novada publisko ūdeņu tematisko plānojumu.
4. Veicami ūdensobjektu aizsardzības pasākumi – labiekārtojuma elementu izveide, zāles izpļaušana, koka laipu un norobežojošu barjeru uzstādīšana.
5. Veicami ūdens resursu monitoringa pasākumi, lai nodrošinātu labu ūdens ķīmisko un ekoloģisko kvalitāti ilgtermiņā.

3.6. Kultūrvēsturiski nozīmīgas teritorijas un tūrisma attīstības teritorijas

Kultūrvēsturiski nozīmīgas teritorijas

Kultūrvēsturiskais mantojums ir Talsu novada bagātība un nacionālās un vietējās identitātes vēstījums, kas atpazīstams arī ārpus Latvijas robežām. Kultūrvēsturiski nozīmīgās un tūrisma teritorijas ir dažāda veida tūrisma attīstībai nozīmīgas un piemērotas teritorijas, un teritorijas, ko raksturo izcilas ainaviskās kvalitātes un kultūrvēsturiskais mantojums, kā arī ūdeņu bagātība – piekraste, daudzie ezeri, mozaīkveida kultūrainava ar iekoptiem laukiem, tradicionālo apbūvi, ainaviskiem ceļiem, skatu punktiem, upju ielejām, tūrisma objekti u.c.

Talsu novada teritorijā atrodas **258 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi**, t.sk. 5 pilsētbūvniecības pieminekļi Talsos, Sabilē, Valdemārpilī, Košragā un Sīkragā.[18]

Lībiešu kultūras mantojums ir daļa no Talsu novada kultūras mantojuma senākajām vērtībām, tādējādi Stratēģijā īpaši izdalīta Lībiešu krasta teritorija un lībiešu ciemi.

Talsu novadā **kā kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas** noteiktas teritorijas, kur koncentrēti izvietoti valsts aizsargājamie kultūrvēsturiskie pieminekļi un dažādi pašvaldības kultūrvēstures objekti. **Īpaši izceļamas kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas**:

- Talsi,
- Abavas senleja un Sabile,
- Valdemārpils,
- Dundaga.

Ņemot vērā esošo kultūrvēsturisko mantojumu un dažādu objektu izvietojumu, kā arī to izvietojuma blīvumu, **kā kultūras mantojuma attīstības teritorijas** Stratēģijā definētas:

- Abavas ieleja,
- Talsi un Talsu apkārtne,
- Valdemārpils apkārtne,
- Lībiešu krasts, lībiešu ciemi,
- Dundagas apkārtne.

Talsu novada pašvaldība arī turpmāk veicinās un atbalstīs ne tikai valsts aizsardzībā esošu, bet arī novada nozīmes teritorijas kultūrvēsturiskās izpētes turpināšanu, kā arī apzināto vērtību aizsardzību un saglabāšanu nākamajām paaudzēm.

[18] Datu avots: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, Kultūras pieminekļu informācijas sistēma "Mantojums", https://mantojums.lv/, 2021

Attēls 13: Kultūrvēsturiskā mantojuma teritorijas un elementi

Tūrisma attīstības teritorijas

Tūrisma attīstība

Piekraste, novada vēsturiskā attīstība, ainaviski vērtīgās un kultūrvēstures teritorijas un objekti radījuši nozīmīgus tūrisma resursus novada teritorijā, t.sk. īpaši piesaistošas tūrisma teritorijas un vietas.

Stratēģija izdala **tūrisma "enkurvietas"** – vietas, kas ir unikālas un definējamas kā tūrisma galamērķi.

Tūrisma "enkurvietas" Stratēģijā definētas: Talsi, Kolka un Kolkas rags, Sabile un tās apkārtne, Valdemārpils, Dundaga, Roja un Mērsrags.

Kā **mazākas nozīmes tūrisma "enkurvietas"** tiek izdalīti piekrastes ciemi – Sīkrags, Mazirbe, Košrags, Pitrags, Saunags, Vaide, Uši, Aizklāņi, Melnsils, Ģipka, Žocene, Kaltene un Upesgrīva, kas atbilstoši Piekrastes tematiskā plānojuma risinājumiem noteikti kā attīstāmas teritorijas un skatāmas vienotā attīstības un pārvaldības kontekstā, kurām saistībā ar nozīmīgu kultūras mantojumu, t.sk. arī nemateriālo mantojumu, dabas vērtībām ir tūrisma plūsmas piesaistes potenciāls, kā arī Kubalu skola – muzejs un Šlīteres bāka.

Tūrisma "enkurteritorijas" – teritorijas, kurās koncentrējies ievērojams tūrisma resurss - rekreācijas un apskates objekti, kā arī viesmīlības pakalpojumi.

Tūrisma enkurteritorijas Stratēģijā definētas:

- Piekraste visā tās garumā Talsu novadā,
- Abavas senleja,
- Usmas ezers un tā apkārtne,
- Talsu pilsēta un tās apkārtne,
- Engures ezers un tā apkārtējās teritorijas,
- Dundagas pagasts un Kolkas pagasts.

Kā citi nozīmīgi tūrisma elementi izceļami un tālāk attīstāmi:

- **Pārgājienu maršruta "Jūrtaka" posms**, kas šķērso Talsu novada teritoriju (kopējais Eiropas garās distances pārgājienu maršruts sākas pie Lietuvas – Krievijas robežas Nidas ciemā Lietuvā un ved cauri Latvijai līdz Tallinas ostai Igaunijā),
- Eiropas garās distances **pārgājienu maršruts "Mežtaka"**, kas šķērso Talsu novada Abavas pagastu,
- Esošie un perspektīvie **veloceļi**,
- Dažādas **kultūras, sporta un aktīvās atpūtas pakalpojumu** vietas, kas piesaista gan novada viesus, gan vietējos iedzīvotājus.

Kā nozīmīgākie **velomaršruti**, kas būtu īpaši saglabājami un attīstāmi tālāk, ir starptautiskie velomaršruti:

- **Velomaršruta Eiro Velo 10** "Apkārt Baltijas jūrai" posms,
- **Velomaršruta Eiro Velo 13** "Dzelzs priekškars" posms.

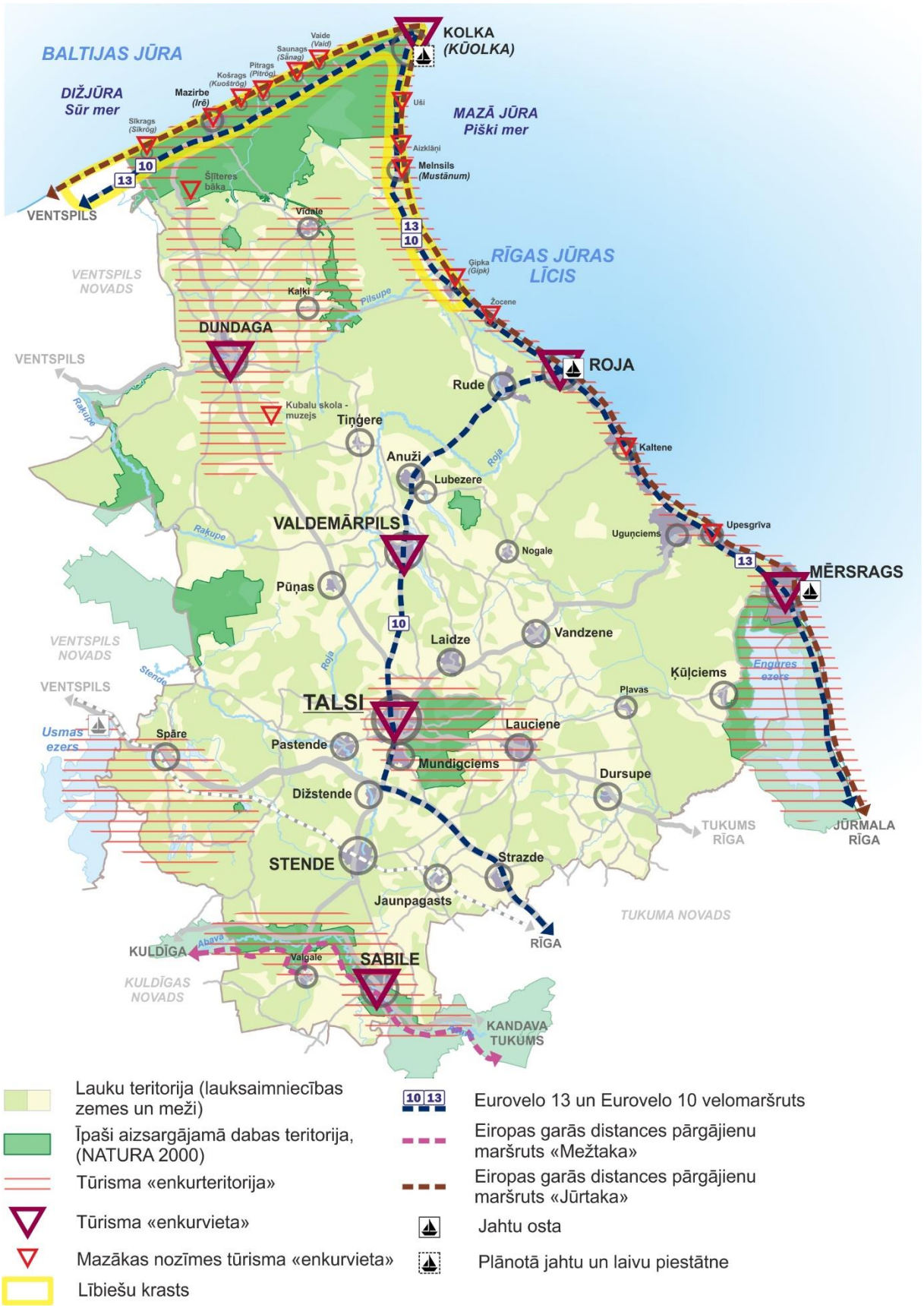

Attēls 14: Tūrisma attīstības teritorijas un elementi

Vadlīnijas kultūrvēsturisko un tūrisma teritoriju plānošanai un attīstībai

1. Saglabāt unikālo Talsu novada pilsētu, ciemu un lauku teritoriju vietu identitāti, sekmējot tūrisma kā novada ekonomiskā pamata attīstību visas sezonas garumā.
2. Plānojot novada telpisko attīstību, nodrošināt kultūrvēsturisko vērtību apzināšanu un saglabāšanu nākamajām paaudzēm (t.sk. arī to digitalizējot), izstrādāt kompleksu (ar ainavu tematisko plānu integrētu) kultūras mantojuma un tūrisma attīstības teritoriju tematisko plānojumu.
3. Attīstīt Talsus, Sabili, Valdemārpili, Dundagu, Kolku, Roju, Mērsragu un to apkārtnes, kā arī piekrastes ciemus kā galvenos tūrisma attīstības centrus, veidojot daudzveidīgu un integrētu tūrisma piedāvājumu dažādās novada teritorijās, kā arī sekmējot jaunu tūrisma produktu un infrastruktūras attīstību (gan Latvijas, gan ārvalstu mērķauditorijai), nodrošināt esošo tūrisma enkurteritoriju attīstību un popularizēšanu.
4. Tūrisma teritorijas prioritāte ir dažādas dabas un kultūrvēsturiskajai videi draudzīgas ar tūrismu un atpūtu saistītas aktivitātes un saimnieciskā darbība, kā arī tūrisma un atpūtas infrastruktūras attīstība.
5. Atbalstīt daudzveidīga tūrisma produkta izveide, veidojot dažādus aktīvā, izziņas un pasīvā tūrisma un atpūtas piedāvājumus un iesaistot vienotā tūrisma pakalpojumu infrastruktūras tīklā dažādus dalībniekus - zemniekus, uzņēmējus, amatniekus, mājražotājus u.c.
6. Veicināt plānveidīgu kompleksas un integrētas tūrisma infrastruktūras attīstību novada teritorijā.
7. Saglabāt Ziemeļkurzemes kultūrvēsturisko identitāti, ainavu daudzveidību un mozaīkveida raksturu.
8. Popularizēt novada unikālās kultūras, vēstures un dabas bagātības gan reģionālā un Latvijas, gan starptautiskā mērogā.
9. Pilnveidot mazo ostu infrastruktūru un attīstīt jahtu un laivu piestātni Kolkā.
10. Sekmēt kultūras, radošo industriju un tūrisma jomas ieguldījumu klimata jautājumu risināšanā, ievērojot klimatneitralitātes un aprites ekonomikas principus kultūras procesu un pasākumu organizēšanā, tūrisma infrastruktūras attīstībā, uzlabojot infrastruktūras noturību pret klimata pārmaiņām un energoefektivitāti.

3.7. Prioritāri attīstāmās teritorijas

Prioritārās attīstības teritorijas lielākoties ir vietas, kurās notiek vai tiek plānota aktīva saimnieciskā darbība un kuru attīstība dod nozīmīgu pienesu Talsu novada pašpietiekamības nodrošināšanā, ekonomiskā attīstībā un dzīves kvalitātes uzlabošanā. Šo teritoriju attīstība uzlabo pakalpojumu pieejamību, nostiprina novada funkcijas un konkurētspēju Latvijas un starptautiskā mērogā, ģenerē ienākumus un veicina iedzīvotāju piesaisti, uzlabojot demogrāfisko situāciju.

Kā galvenās attīstības telpas, apkopojot nozīmīgākos telpiskās struktūras attīstības elementus, Talsu novadā ir izdalītas:

- pilsētvides attīstības teritorijas (Talsi, Stende, Sabile, Valdemārpils) un Dundagas ciema attīstība,
- Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekraste un īpaši - piekrastes kompleksi prioritāri attīstāmās vietas[19] publiskās infrastruktūras attīstībai – Mazirbe, Kolka un Kolkasrags, Roja, Mērsrags, Upesgrīva, Kaltene, Žocene Ģipka, Melnsils, Vaide, Saunags, Pitrags, Košrags, Sīkrags, Uši, Aizklāņi, Pūrciems, Valgalciems,
- transporta infrastruktūra (transporta koridori, mobilitātes punkti, velosipēdu un gājēju ceļi), lai nodrošinātu iekšēju un ārējo novada sasniedzamību, prioritāri attīstāmi autoceļu posmi:
    - P120 Talsi – Stende – Kuldīga – posms no Talsiem uz Stendi,
    - P128 Talsi – Sloka – posms no Talsiem līdz Ķesterciema krustojumam,
    - Prioritāri nozīmīgi ceļi uzņēmējdarbībai:
        - Talsu apvedceļš,
        - V1401 Stende – Lauciene – Mērsrags,
        - P126 Roja – Valdemārpils un Valdemārpils – Pope – Ventspils,
        - V1307 Ventspils – Dundaga – Melnsils,
        - P126 Talsi – Roja.
    - P125 posms Dundaga – Neveja un uz otru pusi Dundaga – Talsi,
    - P77 posms Dundaga – Pāce,
    - V1368 posms,
    - V1367 posms Dundaga – Kaļķi,
    - V1371 posms,
    - V1388 Pievedceļš Pitragam,
    - V1389 Pievedceļš Saunagam,
    - V1391 Pievedceļš Vaidei,
    - P131 posms pie Kolkas 5 km garumā no P124.
- Rojas ostas attīstība kā jahtu osta, Kolkā izveidot jahtu un laivu piestātni.

[19] Attīstāmās vietas - kompleksi attīstāma teritorija piekrastē, kur, pamatojoties uz vietas attīstības potenciālu, sabiedrības pieprasījumu un dažādu sektoru interešu kopumu (pašvaldību intereses, privātās intereses, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un kultūras mantojuma aizsardzības intereses), tiek realizēta integrēta pieeja investīcijām infrastruktūrā, veidojot ieguldījumu Latvijas piekrastes kopējās konkurētspējas stiprināšanā (*Valsts ilgtermiņa tematiskais plānojums Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai, Rīga, 2016.*)

Attēls 15: Prioritāri attīstāmās teritorijas

3.8. Telpiskās perspektīvas vēlamās ilgtermiņa izmaiņas

Telpiskās struktūras elements	Vēlamās plānotās ilgtermiņa pārmaiņas
Apdzīvojuma struktūra un attīstības centri	Veicināt vienmērīgu novada teritorijas attīstību un policentrisku apdzīvojuma struktūru. Lai nodrošinātu līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visā novada teritorijā, apdzīvojuma struktūras attīstībai noteikts attīstības centru tīkls, ko veidos četri attīstības centru līmeņi: 1) **reģionālas** nozīmes attīstības centrs, 2) **novada** nozīmes attīstības centrs, 3) **vietējas** nozīmes attīstības centri un 4) **kopienu** nozīmes attīstības centri, kā arī izdalīti **specializētie** attīstības centri. Pastāv pilsētu un lauku teritoriju savstarpējā sadarbība un mijiedarbība darba vietu nodrošināšanā un pakalpojumu sniegšanā, veicinot uzņēmējdarbības aktivitāti un kvalitatīvu dzīves apstākļu radīšanu laukos. Apdzīvojuma struktūru veido pilsētas, ciemi, mazciemi un viensētas.
Transporta infrastruktūra, mobilitāte un inženiertīkli	Transporta infrastruktūras attīstībā ilgtermiņā līdz 2040. gadam sasniedzamais ir augsta iekšējā un ārējā **mobilitāte**, tas nozīmē, ka novadā ir labi sazarots, kvalitatīvs un drošs autoceļu tīkls, izbūvēti velosipēdistu ceļi, kas savieno pilsētas ar apkārtējiem pagastiem, ir nodrošināta iedzīvotāju mobilitāte, ērta un droša satiksmes kustība. Mērķtiecīgi tiek uzlabota un uzturēta **autoceļu un ielu seguma** kvalitāte. Valsts reģionālo un vietējo autoceļu tīkls novadā ir pietiekams un tas netiek paplašināts. Pārbūvēti prioritāri attīstāmie autoceļi vai to posmi. Pilnveidots **velomaršrutu tīkls** un attīstīta **velosipēdu ceļu** izbūve, **velosatiksmes infrastruktūra**. Pilnveidota mazo **ostu** infrastruktūra un izveidota **jahtu un laivu piestātne** Kolkā. Apdzīvotās vietas nodrošinātas ar pilnvērtīgu, kvalitatīvu **inženiertīklu** piedāvājumu, kas atbilst arī vides aizsardzības prasībām.
Lauksaimniecības teritorijas	Lauksaimniecības teritoriju attīstības prioritāte ir **visa veida lauksaimnieciskā darbība** - augkopība, dārzkopība, lauksaimniecības produktu pārstrāde u.c. Tiek atbalstīta lauksaimnieciskās ražošanas dažādošana. Attīstīta lauksaimnieciskā darbība ar augstu pievienoto vērtību. Attīstīta zinātniskā darbība lauksaimniecībā, notiek zināšanu un inovāciju pārnese.

Telpiskās struktūras elements	Vēlamās plānotās ilgtermiņa pārmaiņas
Meža teritorijas	Meža teritoriju attīstības prioritāte ir **mežsaimnieciska izmantošana** - mežizstrāde un ar kokapstrādi saistītas ražotnes - koksnes pārstrāde, mēbeļu un galdniecības izstrādājumu, būvkonstrukciju ražošana u.c. Attīstīta mežsaimnieciskā darbība ar augstu pievienoto vērtību. Attīstīta zinātniskā darbība mežsaimniecībā. Mežu ilgtspējīgas apsaimniekošanas politikas mērķis ir saglabāt meža ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās **funkcijas**.
Tūrisma attīstības, kultūrvēsturiski nozīmīgas un ainavu aizsardzības teritorijas	Aizsargājamajām dabas teritorijām izstrādāti **dabas aizsardzības plāni** un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, saskaņā ar tiem notiek to aizsardzība, apsaimniekošana un attīstība, saglabāta bioloģiskā daudzveidība. Aizsargājamās dabas teritorijas kalpo sabiedrībai kā **ekosistēmas pakalpojumu** sniedzēji, tūrisma attīstības objekti un kā ilgtspējīgi labiekārtots publiskās ārtelpas elements. Saglabātas un atbilstoši uzturētas, apsaimniekotas **kultūrvēsturiski nozīmīgās teritorijas**, respektējot tradicionālos apbūves principus – apbūves mērogu, raksturu, plānojuma sistēmu. **Tūrisma** attīstības teritorijās attīstīta augstvērtīga tūrisma infrastruktūra un dzīves vide.
Piekrastes teritorija	Piekrastes teritorijā noteiktas attīstāmās teritorijas, kur tiek plānota publiskās infrastruktūras attīstība. Piekrastes ciemu teritorijās prioritāte ir dzīvojamā apbūve un rekreācijas iespējas, saglabājot piekrastes ciemu apbūves raksturu un pilnveidojot ciemu teritoriju labiekārtošanu. Ārpus blīvi apdzīvotām vietām (ciemiem) plānojama piekrastes "pasīvā" attīstība, kas izpaužas kā esošo autoceļu pārbūve līdz jau šobrīd apmeklētākajām pludmalēm, autonovietņu izveide pie tām, izeju uz pludmali labiekārtošana, peldvietu un pludmaļu labiekārtošana, velosipēdu ceļu un velomaršrutu izveide, atkritumu savākšanas konteineru (t.sk. dalītās vākšanas konteineru) novietošana un labierīcību izvietošana, organizētu ugunskuru vietu ierīkošana u.c. pasākumi. "Pasīvās" attīstības pasākumu mērķis ir piekrastes teritorijas minimāls labiekārtojums tajās vietās, kuras iedzīvotāji, apmeklētāji un tūristi apmeklē jau šobrīd, neskatoties uz to, ka tajās nav ierīkota atbilstoša infrastruktūra.
Industriālo un rūpniecisko teritoriju attīstība	**Industriālās un rūpnieciskās teritorijas ir attīstītas pilsētās un ciemos, kā arī lauku teritorijā**, racionāli izmantojot esošos resursus, infrastruktūru un jau vēsturiski veidojušās industriālās teritorijas, kuras mērķtiecīgi plānojot, ieguldot resursus un attīstot, tiek veicināta novada ekonomiskā izaugsme, kā arī nodrošināta optimāla pašvaldības investīciju atdeve. **Attīstīta uzņēmējdarbības vides** infrastruktūra Stendē dzelzceļa tuvumā, Rojas un Mērsraga ostās.

Attēls 16: Talsu novada telpiskās attīstības perspektīva

4. FUNKCIONĀLĀS SADARBĪBAS TERITORIJAS

Talsu novada telpiskajā attīstībā svarīgi ir stiprināt funkcionālās sadarbības saites gan novada iekšienē, gan nacionālā mērogā un starptautiskā mērogā.

Attēls 17: Funkcionālās saites un sadarbības teritorijas

Galvenās funkcionālās saites:

- Rīgas virziens (nacionāla līmeņa pakalpojumi, darbavietas, transporta mezgls, t.sk. starptautiska lidosta, osta, u.c.).
- Ventspils virziens (saikne ar nacionālas nozīmes centru, pakalpojumi, sadarbības projekti, transporta mezgli, t.sk. osta, u.c.).
- Liepājas virziens (saikne ar nacionālas nozīmes centru, publiskie pakalpojumi, transporta mezgls, t.sk. osta, lidosta, u.c.).
- Saldus, Kuldīgas, Tukuma virzieni (saikne ar reģionālas nozīmes centriem, darbavietas, pakalpojumi, sadarbības projekti, u.c.).
- Iekšējās funkcionālās saites vieno novada reģionālo centru ar novada nozīmes, vietējas nozīmes un lauku centriem, kā arī vietējās nozīmes centrus ar apkārtējām lauku teritorijām.

Kopīgo interešu teritorija	Skaidrojums par nozīmīgākajām funkcionālajām saitēm un kopīgo interešu teritorijām un objektiem
Rīga un Pierīga	• Darbavietas • Tirdzniecības, sadzīves, veselības aprūpes, augstākās izglītības, kultūras u.c. pakalpojumi, kurus dodas saņemt Talsu novada iedzīvotāji Rīgā
Ventspils novads	• Baltijas jūras piekrastes apsaimniekošana • Ugunsdrošības nodrošināšana blakus atrodošos meža masīvos • Usmas ezera piekrastes attīstība, dabas vērtību aizsardzība un izmantošana tūrismā • Eiro Velo 10 un Eiro Velo 13 maršruta attīstība • Sadarbība lībiešu kultūras aktivitāšu jomā
Kuldīgas novads	• Kultūrvides un kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība (kultūrvēsturiskā teritorija “Abavas ieleja”) • Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas parka “Abavas senleja” apsaimniekošana un aizsardzība • Usmas ezera piekrastes attīstība, dabas vērtību aizsardzība un izmantošana tūrismā
Tukuma novads	• Eiro Velo 10 un Eiro Velo 13 maršruta attīstība

Pasūtītājs: Talsu novada pašvaldība

Stratēģijas izstrādes vadītājs: Jolanta Skujeniece

Kontakti: Kareivju iela 7, Talsi, Talsu novads, LV-3201,
tel.: +371 63232110, pasts@talsi.lv, www.talsunovads.lv

Izpildītājs: SIA "Reģionālie projekti"

Stratēģijas izstrādes komanda: Līna Dimitrijeva, Aira Veinberga,
Jānis Ozols, Laura Dimitrijeva, Sanita Fazilova

Kontakti: Rūpniecības iela 32b – 501, Rīga, LV – 1045,
tel.: +371 67320809, birojs@rp.lv, www.rp.lv

REĢIONĀLIE PROJEKTI